

Imprimat legal,

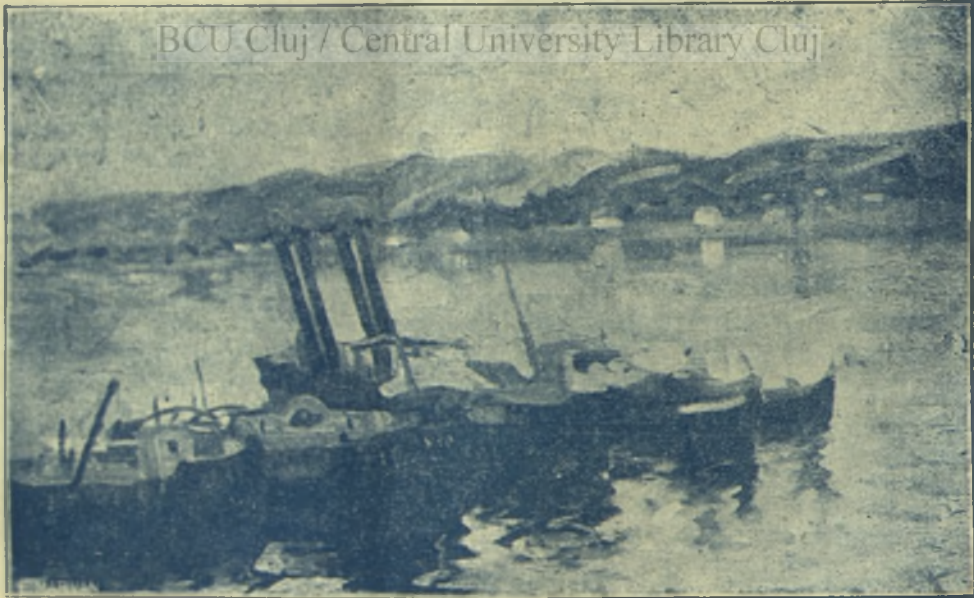
14 JUN. 1926

5 si ur
21 XII 9

Datina

ANUL IV.

NR. 3-4.



Dundrea la Severin.

G. Simionescu.



DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță.

An. IV. Nr. 3—4.

Martie
Aprilie 1926.

S U M Ă R U L :

O nouă primăvară	Dimitrie Sandu
Scrisoare — versuri	Eugen Constant
Două lumi — nuvelă	C. Cehan-Racovișă
Primăvară — versuri	P. Corneliu
Din războiul României — Refacerea	M. Iontalnc
Amurguri de aur — versuri	Const. Goran
La un cuptor de deparazitare	Al. Lascarov-Moldovanu
Schițe-desenuri	G. Simionescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mișcarea culturală:

Insemnări:

Literatura dramatică Cehoslovacă de după război *Dr. Jindra-Huskova*

CĂRȚI

Tudor Vianu: Dualismul Artei *Al. Dima*
Chenar pentru Grădina de sîdef a lui Milcu

REVISTE ROMÂNEȘTI

Viața literară *I. Celină*
Flamura *Const. D. Ionescu*
Banatul

REVISTE STREINE

L'europa orientale *Const. D. Ionescu*



Ori ce reproducere oprită



Lei 25.

ABONAMENTE:

Lei 140 . . , pe an.
Instituții și autorități: Lei 300.



O nouă primăvară....

Și pământul nu crezu....

Zările au fluturat iarăși vestea cea albă și soarele a dus-o pretutindeni. Mai întâiu sfios a aruncat o ochire prin ferăstruica întredeschisă a doi nori posomorîți apoi cu bucurie a privit drept în față pământul scaldându-l în raze moi.

Primul mănunchiu a surprins ca ceva ireal. Impovărat de iarnă, pământul își svărlise pe trup o mantie albă. La mângăierea razelor, ce se plimbau cercetător pe ființa-i, se'nfioră o clipă.

Miratul privi prin ochișorii limpezi ai unor viorele. Dar nu cuteză să creadă. Era desigur una din acele înșelăciuni, care-i îngreunau și mai mult viața, atunci când soarele râdea de frigul lui, prin fulare de raze argintii. Și pământul nu crezu și-și strânse din nou trupul în mantia albă.

Inșelăciunea a plecat de acum...

Și zările au fluturat din nou vestea cea albă. Soarele se'ncinse de dorul pământului și topind zăpada norilor se'mbăia în azurul nefârșit. Intr'o clipită, bătrânul trudit înțelese. Inimile mici ale ghio-

ceilor bătură ușor la poarta vieții și viorelele se'nfiorară în lumină. Pământul lepădă grabnic mantia albă și-și potrive dealungul trupului faldurile de verdeață.

Și ființa lui simți că înșelăciunea a plecat de-acum, departe cu norii de plumb și frigul înghețat.

Plâns ...

Albastrul s'a'ntunecat în noapte și stelele s'au furișat șiret la porțile cerului. Cineva le șoptise că pământul a'ntinerit. Și au sărit să vadă. Minunate, clipiră mai întâiu repede ca o bătaie de aripi, apoi conteniră.

Pământul strălucea în spațiu ca un smaragd. Stelele s'au îndrăgostit și au plâns de dor. Câteva lunecară pe boltă și-l sărutară duios. Pământul lăcrimă rouă ...

Mustrare ...

Intr'un târziu se desprinsese din depărtări de vis un medalion alb închipuind o amintire. Pământul înțelese. Luna cra dragostea lui de odinoară. Și stelele nu-l mai sărutară.

În noaptea aceea, smaragdul se 'ntunecă.

Daruri...

Pomișorii investmântați în rochițe albe păreau copile ce așteaptă primul bal. Vântul pășia grațios printre rânduri salutând. Si pomișorii îl răsplătiră d'ruindu-i săruturi albe : petale de flori. Corăbioare scumpe, florile pluteau pe marea verde, cârmuite de albine lărmuitoare.

Svon....

Pe crăcile ninse ale unui pom, s'a 'nfriripat o jucărie : pasărea mică a revenit din sudul cald și primul ei ciripit a sburat vioi prin aerul îmbălsămit. Ochișorii ei buni s'au bucurat și cântul a pornit iarăși învăluind cald firea.

Pe un ram două flori albe s'au plecat sfioase și ascultă. Și par două copilițe îndrăgostite și minunate de acelaș svon...

Rugăciune...

Clopoțele au sunat prelung scăldându-se în văzduhul sfânt. Vibrațiile de aramă au plutit ducând pretutindeni vestea cea nouă. Grădina visurilor rodnice de amintiri a tăcut deodată. O fremătare vagă a tulburat liniștea florilor, ce se spovedeau în taină.

Pomișorul din mijlocul grădinii a scăpat o cupă de floare și acum se roagă trist. Vibrațiile de aramă vestesc o primăvară nouă...



Scrisoare

Raiei

Acum pe ceruri luna colindă 'n pas ușor
Și luciul ei surâde pe scamele de nor.

În sufletu-mi, iubito, un stol de gânduri reci
A poposit pe-o creastă de vis fără poteci.

Un deget bate 'n geamul sihastrelor tăceri
Ahl de pe crengi de cetini cad frunzele-poveri.

Cum toamna răsfocște hrisoave din bătrâni
Tristețile coboară pe cumpeni de fântâni.

Își instrunează vântul străvechile viori
Și la răscruci de milă împarte lungi fiori,

...Eu mi-am culcat aleantul pe un maldăr de-amintiri
În freamătul nostalgic al stinselor iubiri.

Tu poate 'n clipa asta, cu ochii la ferești,
Nălucile din minte pe uliți le pornești.

Sau poate stai plecată pe-un mic și alb gherghef
Brodând pe chipuri stranii surâsuri de sîdef.

Sau faci potecă vremii prin 'nalți nămeți de scrum
Blând aburind c'un geamăt o filă din album;

Eu tac și-ascult în noapte un plâns de muribund
Și 'n draperii de umbre durerile le-ascund.

Și cum pe cer, iubito, trec pași ce dau fiori
Simt toamna cum se 'ngroapă în scâncet de viori.

Eugen Constant

Două lumi

Prietenului meu : inginer Dion. Mordan.

În suburbia sf. Ilie chiar câinii umblau cu coada mai bârligată și se uitau mai înțelegători la om, ceea ce însemna că în cotul acesta al târgului lumca nu sta prost.

Lumina primăverii dădea un farmec deosebit caselor albe din mijlocul ogrăzilor curate, cu liliac sub ferestre și plop înalți pe la porți. O viață tihnită se desprindea de pe chipurile oamenilor cari erau proprietari de birji sau funcționari la tribunal ori alte părți, sau bătrâni cu stare cari aveau acareturi modeste dar bine îngrijite.

În partea aceasta a locului ulițele erau cotite: pe la margini drept trotuar o bordură de pietre pătrate iar în mijloc ondulațiuni pe unele locuri și colb din prisosință. Neajunsul, în schimb, era înlocuit cu ostrețe vopsite frumos, cu bănci pe la porțițe, cu porumbei îndrăgostiți pe acoperișuri de șindrilă și priviri oacheșe furișate printre zămbete, printre cântece, ale femeilor svelte, cu mâncelile suflicate, eroice de hărnicie.

Aici se aciuașe un copil. Al cui era?, de unde venise?, pe nimeni nu'l interesa bagatelul acesta. Destul că băiatul era cuminte și plătând. Hârjonirile celorlalți de sama lui, jocurile și vese'ia sgomoloasă, pe dânsul nu'l ademneau în vârtejul lor de bucurie. Prea de timpuriu viața-i arătase tăiușurile ei.

El purta haine vechi, cârpite; noroiul rece de mult se împrietenise cu picioarele lui, prin ghețele rupte; frigul ernei lăsase amintirea roșie pe mâinele'i subțiri iar în privirea'i galeșă a ochilor își strecurase ceva din durerea mală a urgisișilor soartei, pe care el încă nu o putea înțelege.

Copiii ceilalți pricepeau timiditatea lui, căci îl tachinau în tot felul; îi eșiau în cale și'l mai buzdugăneau câteodată; îi umpleau pălăria lipoșită cu nisip; se trezea în spate cu câte-o piatră mică. Il durea; își ștergea lacrimile și nu avea cui să se jeluiască.

Un bătrân care era sard — umbla toată ziua cu o pestelcă albastră dinainle și care și alunga uritul cu geluțul scândurilor, cu îndreptarea pânzelor de ferestree, cu încleatul închieturilor, căci dragă doamne, lucra și el tâmplărie și îngrijind de mierla din colivie — i se făcuse milă de acest băiat și într-o zi îi pusese coanei sale:

Mă știi bun la suflet Dochiță. Adicălele așa am fost întotdeauna. Ce zici? Să'l adăpostim pe copilul ăsta, ca un câine al nimănu.

— Voia malale, răspunse și dădu din cap dumneaci. Era îmbrăcată cu aceeaș fustă încreștă de lână și decolorată de vreme, cu polcuțe petecitū și cu papuci de păsă, lăbărțași în picioare.

Cia ziua aceea Mitru — așa se numia copilul — avea adăpostul său, la o parte în curte. O cutie de bârne, mai înaltă ceva de cât statura unui om, improvizată altădată în cuhne de vară, șoldită parcă de pumnul vremii, cu câteva table ciuruite pe deasupra, cu ușa din scândură subțiră și un ochi de sticlă drept ferestree. Era mulțămît și cu acest culcuș pentru odihnă. Cât era lumină afară sta pușin înăuntru; numai sara se aciua aici și aprindea un capăt de lumânare ce împrăștia de pe prichiciul hornului, raza palidă. Umbra'i ștearsă se mișca pe pereții triști. Mitru așeza totul pe ladă, buzele'i tremurau o rugăciune; apoi capul

și'l lăsa pe o pernă desfășată, roșie; se învălia c'un lăvicer; pleoapele îi stăteau deschise câțva timp — avea și el gândurile copilăriei — sufla în feștila de său și somnul alinta. Un șoarec începea să roadă în fundul lăzii iar un greer țâria.

A doua zi coastele îi aminteau că așternutul i-a fost cam tare. Se ducea în aceeaș ogradă la duduia Zenoria. O domnișoară toamnăică, smolită la față, cu un strat de cremă anume preparată pentru pelița'i trecută, cu unghelile de la mâini mâncate de dinții dumisale, — altfel bună la suflet. I se rupea inima de soarta acestui copil; îi dădea o felie de pâine, un pahar de lapte, un ban-doi de chelțuială și vorbe de încurajare din belșug.

În fiecare dimineață Mitru după ce aducea o cofă cu apă de la fântână, bătrânului protector, se îndrepta spre coșul înalt din care se desprindea fum negru de cărbune, spre sirena care strident chema la muncă. Odată cu intrarea în atelier același gând îl cuprindea: ce bine era pentru elevii din internat.

Transmisiile se învăteau nebune în lagăre; cușitele de oțel dădeau forma voită ațui fier; burghiile se implântau în masele de spijă ca'n pâine, mașinile geluiau aliajul cel mai tare iar elevii pe lângă ciocanele cu aburi, pe lângă forjile rinjite sălbatic, pe lângă cuptoarele cu fontă prefăcută în lichid, pe lângă macaralele mânate electric, păreau pitici.

Când motoarele încelau atunci brațele lui Mitru se chinuiau într'o muncă grea; mâinele: parcă vroiau să ese din omoplate, trăgând mereu cureaua de la strung, ca'n urma trudei lui piesa de bronz să-și micșoreze volumul, să devie obiectul dorit, cu strălucirea ca de aur. Boabe de sudoare îi acoperiau fruntea ca la încetarea lucrului să-i tremure încheeturile trupului. Oboseala îl cuprindea cu atât mai mult, cu cât deamează mânca masline cu pâine neagră sau un boț de brânză sărată.

Cum se lăsase omățul Mitru și părăsi culcușul de primăvară. Într'un suflet urca în deal, la școala, cu sgomot de mașini. Avea un paltonaș subțire și dâr-dăia de frig, de aceea nu se întorcea la gazda nouă de cât sara, de oarece în vremea prânzului, în cele două ceasuri de odihnă, toată răceala'i eșia din oase, căci sta de-asupra pe cazane, înconjurat de țevi și de supape. Aici frântit pe spate citia cu lăcomie paginile unei cărți de literatură și imagina de copil i se înflăcăra. Mulțumirea aceasta nu dura mult, fluierul scurt și răgușit îl făcea să se dea jos pe scările de fier și să se apuce de munca peste puterile sleite.

Noaptea venea la cantonul galben, departe mult de gară. Sta într'o odă strămtă dar lungă și înaltă, și în care era cald, doar lemnele nu se plăteau. Cu aerul specific la cei săraci, sta, la un loc cu cei doi copii obraznici ai domnului Nicolau. Când dumnealui se ducea în slujba de 24 de ceasuri la cabina cu schimbare de macazuri, era o larmă nemai pomenită, plodurile scânciau, își rupeau bucata de pâine unul altuia, se ghionteau și nu-și mai găsiu aslămpăr pe cele două paturi. Degeaba coana Tasia țipa la ei și-i bătea. Icniau numai și se strâmbau reciproc când d. Nicolau, mărunțel și slăbuț cum era, cu luna în cap și în jiletcă, nu se ducea nicăiri și mai lua bicicul de piele din cui. Pe o măsuță pe trei picioare așezată pe pat, se puneau câteva străchini, linguri de lemn, două furculiți așa de formă și mămliga lăială sănătos cu așa, în fața fiecărui, mâncând din o varză lungă cu carne de porc. Copiii se umpleau de unsoare până aproape la urechi, d. Nicolau se uita urit iar coana Tasia nu știa cum să împiedice sfada ce lesne se isca, și vina o purta dumneei, că așa i-a crescut. Apoi slăbiciunea d-lui Nicolau era ciubotăria; se așeza între sculele dragi

între ghetele căror le mai punea câte un pelic, „să mai picure câte un gologan” vorba'i proprie. De cu vreme numai bocănia cu ciocanul în talpă, coana Tasia clipea cu andrelele în mâini, copiii adormiți tun cum îi apucase somnul.

La culcare! porunca dumnealui. Soția pregătea așternutul înfățat cu cit, căci numai d. Nicolau se bucura de pernă albă și dând rolocoale de fum punea pe Mitru să citească romanul și știrile senzaționale din jurnal.

Viscolul năvălia în fereastră, locomotiva manevra cu vagoane și, din când în când, se auzea, un flueraț ascuțit, trist.

Cum trec toate așa și iarna aceasta parcă nici nu mai fusese. Grădinile învesmântate cu petale albe, roze, violete, cireșii, dealurile scăldate în smaralde și streșinile și ramurile involburate cu ciripiri, cu revederi în triluri măestrute. Pretutindeni imnul vieții, pretutindeni dragostea izvorită din pământ și din neant.

Pe mitru îl cuprinsese un dor nespus de-acasă. Instinctiv îl chemau satul și mama. Căsuța lor în dosul căreia se juca hora. Doina fluerață din frunză în amurgul serii. Dar n'avea banii de drum.

Într'o dimineață dădea târcoale pe lângă poarta uzinei tramvaelor electrice. Un portar mustăcios îl întrebă:

Ce vrei tu, fâncule?

— Caut de lucru.

Privirea simandicoasei persoane incredințată cu supravegherea cine intră și cine iese, îl învăli flegmatic de sus până jos.

— Întinde labele să văd ce fel de odraslă ești.

Mitru arată mânele înecate în unsoare cu câte o unghie lovită de ciocan. Portarul se scărpină după ceafă, tuși fără să mai zică un cuvânt, și'l duse pe băiat într'un birou.

— Domnule Pavel — se adresă la o persoană îmbrăcată în haină albastră — flămândul ăsta caută o pâine.

— Ce știi tu?, întrebă funcționarul cărunț.

— O leacă de meșteșug.

— O leacă, n'am înțeles nimic. N'am ce'ți da ție.

— Vă rog... îngână Mitru.

Domnul Pavel stătu pușin pe gânduri.

— Ai să ajuți la meșterii cari montează liniile tramvaului, pe străzi.

Încovoiat de spate, zile de-arândul băeatul înșuruba buloane; lăia câte un capăt de șină și dădea găuri. Nici truda, nici injurăturile care le căpăta, nici câte un ghionț, nici colbul ce'l primia în ochi și'n piept de pe uliți, nimic nu'l nemulțamea pe Mitru; era fericit că putea strânge bani să se ducă acasă și să'i cumpere ceva mamei...

Din cerdacul conacului d. Negrea privia apa visătoare a Prutului și valea cum se pierdea în depărtare. Vara în'otdeauna, venea la moșie plictisit de viața orașului, asemănătoare ca un cazan în care clocoliau patimele și mocirla. Ferit de cancanuri și de mediocritățile cari brutalizau modestia oamenilor valoroși, aici, între țărani, în liniștea satului și'n sănătața soarelui, simțea că nervii i se destind și că viața lui se îmbogățește cu munca, adevărul și cinstea, ce tot la acești plugari se găsesc din belșug. Cerdacul era mare, bătrânesc, cu stâlpi groși, și din el aveai o perspectivă încântătoare: se vedea satul răzășesc în vale, cu gospodării învăluite de bunătațe,

Pentru d. Negrea cerdacul acesta îi era locul cel tihnit pentru reculegere. Pe lângă că la o parte avea o sofa mare cu învelitoarea de Damasc, apoi un jâlț moale cu speleaza înaltă, o masă masivă de nuc pe care erau cărți, vaza cu tutun și un sfeșnic cu glob de sticlă, în care tremura flacăra lumânării, după ce noaptea își lăsa pleoapa de farmec.

Un ropot de copite se auzi din spre poartă. La scară se opri o doamnă tânără, sprințarică, cu priviri pline de vraja din ochii tăiași ca migdala și buzele involburate de veselie. Svellă sări din sea. O urmau: o copilă de nouă ani și un domn cu cizme de lac, cu monoclu și roșind cu r, slujindu-se în expresii mai mult de limba franțuziască de cât de cea maternă.

Doamna îndreptându-se spre Negrea, cu glasu'i fermecător:

Parcă ești un Pașă!... Comod. Nu ne întovărășești și pe noi. Îți place să te regăsești în eu'ți. Ciudată fire. La București nedeslipit de biroul tău și aici singur în faptul dimineții în dumbravă, pe câmpii sau privești ceasuri întregi, tăcut și pe gânduri peste meleaguri. Mă prind că iar ai filosofat despre țăranii tăi, mă prind că Prulul îl socotești mai frumos ca ori ce alt rău din străinătate. Uite râde și prietinel nostru Alfons, — și ea izbucni în hohote, lovind cu cravașa în aer, înconjurată de prepelicarii cumiși.

— Ba eu nu râd de fel, se grăbi să completeze tânărul. Eu pricep. Negrea e un gânditor.

— Poet fără poezii, și de pe mușcatele gurii doamnei porniră iar unde de veselie.

Copila întinse tatălui un mic maldăr:

— Am cules flori de pe câmp. Știu că'ți plac ca și mie.

Chipul lui Negrea se ilumina plin de mulțămire, sărutând fetița pe frunte.

— Tată, cum pot sta țăranii toată ziua încovăiași pe ogoare. Nu'i dor trupurile?

Mama strâmbă puțin din nas indiscret iar d. Alfons răspunse:

— Moșcii sunt deprinși cu munca. Așa li-i viața.

— Viața... accentuă plictisit Negrea. Către copilă: „Dacă n'ar munți ei, cum ar trăi trântorii?”

Doamna Margareta intenționat adăugă c'un zâmbet care'i acoperia neplăcerea:

— Dragul meu viri de pe acum în capul Lizetei, gărgăuni socialiști, cari nu cadrează cu mintea ei.

— Vrei să o creștem ca pe o păpușă? grăi blând Negrea.

Margareta îl luă la braț și intrară cu toții înăuntru. Ea îndată își schimbă costumul, ca apoi degetele să'i alunece fermecător pe clapele clavierului. Cântă o rapsodie rusească și nu după multă vreme, trecură la masă.

— Domnule Alfons, gusturile rusești ale soșului trebuiesc respectate. *Datina în toate*. Incepem cu ochiuri cu mămăliguță — și alintă cu mâna'i albă din care tremura o rază furișată din bobul nestimat, capul lui Negrea.

— Ei și nu sunt gustoase? Dacă nu vă place luați altceva, zise el.

— Ba da, răspunse prietinel. La Paris, la otel Royal, m'a surprins când chelnerul auzind că sunt român, m'a întrebat: dacă să 'mi aducă ochiuri?

Servitoarea sosi și cu sarmale cât nuca, învelite în frunză de vie și acoperite cu smântână.

— Neinghișind acestea nu poți fi naționalist, răsese din nou Margareta și clipi dulce la Negrea. „Masă răzășească”. La București vă vom da gelatinoase și stridii, prietine.

Și dejunul se termină în glume. Seara luau masa în cerdac. Adierea le aducea senzații plăcute. Din vale se auzeau uneori cântecele lălișilor; un fluer pierdut în vre-o livadă. Luna împrăștia visuri. Argintul Prutului ademenea privighitori. Și plopii păreau frunzi de poeți, să atingă nemărginitul cer. Discuțiile urmau variate. Margareta avea mintea ageră dar pe ea nu o preocupau problemele mai grele, nici nu se adâncea prea mult în farmecul naturii, era mai realistă, cu fondul omului aproape de egoismul și capriciile lui. În ce privește d. Alfons, toate manifestările vieții le lua superficial, un creier fără orizonturi, trecea prin viață ușoară, nu învățase nici carte, nici nu studiasc ceva. Avea uitare prin buzunar vreo 2—3 clase gimnaziale, în care rămăsese repetent, dar aceasta nu l împiedicase să nu fie deputat, să nu fie secretar de legație, de oarece era urmașul conului Ionel Stavrescu, electorul Moldovei și satrapul județului Tulova; moștenise o avere de vreo două milioane adunate de tată-su cu hapca, cu punere sub interdicție a câtorva boeri adevărați și din spoliațiunea țăranilor pe care i înșela la lucru, le lua câte un franc de cap de găscă dacă le prindea că stau pe iaz.

Viața de la țară pe Negrea îl fermeca. Ii părea rău că nu putea lăsa avocatura de la București, de oarece moșia era a nevastă-sii. Între el și socru-su, senatorul — mai totdeauna ales, căci făcea parte din partidul din dreapta, oligarh — era un contrast. Bătrânul avea concepțiile sociale despre țărani: că aceștia nu au alt drept de cât să se mulțumească cu ceea ce înțelege să le dea proprietarul, tutorul lor; prea multă libertate ele strică iar cartea îi îndepărtează de la munca ogoarelor și rămân satele pustii; iar Negrea înțelegea crezul: că aceștia fiind sarea pământului, ei au dreptul cei întâi și mai mult de cât alții la egalitatea drepturilor civice și la libertatea desăvârșită spre bunurile sociale, un pas cât mai îndrăsnit spre democrație și umanitate.

Oamenii cu palmele noduroase de la Stănceni și cu privirile năcăjite de povara vieții, ca niște câini credincioși, pricepeau inima bună a lui Negrea, și chipurile lor arse de soare căpătau nuanțe de nădejdi când îl vedeau pe boerul cel tânăr, două luni, vara, în mijlocul lor. Biserica era mai plină ca de obicei de gospodari, căci îl știau la strană; bătătura de la scrânciob era mai înțeleasă de hore, căci el le plătea lăutării și odăile sărace și albe, se înveseliau adesea, căci tot el făcea să aducă pe cărările credinței mântuitorului, pe noii născuți.

În amurguri parfumate de fum și'n sunet slab de tălângi, câte un bătrân întors și el din țarină, îl întâmpina: sărut dreapta, conașule, da ci să mai aude cu noi? S'ar întoarce vremurile oare, ori din greu în mai greu? Că dreptăți n'avem la judică, că cine'i mai tare acela tae și spânzură. Pentru orice hărtiuă, întrebare, însemnare, ni se cer gologani. Vorba veche: boii ară și caii mănâncă. Oare să fie bine, ori binele e în pământ. Strămbătatea e cucoana care umblă prin târg și pe la divan iar pe la noi sărăcia și boala. Orice venetic ajunge instărit și la casele multora dintre noi, ciuline. Suntem răzeși, suntem slobozi, mai avem un drept cu ocinile cu peceți roșii în grindă, ori am ajuns *vecini*? Văd câteodată că se oprește în fața primăriei sau a ralușului câte-o otomobilă de aceea și să scobor din ea ciocoi de modă nouă, cu giubea și ochilari în frunte ca dracii, și ne spun brașoave și ne fâgăduesc și ocărăsc cu sudalme grele pe cei ce's din altă tabără că ne-ar face, că ne-ar drege, că așa și pe dincolo și când colo numai tragere pe sfoară. Coane, oare ar să fie bine? Ori s'aproapie sfârșitul!

— Ar să fie bine, răspundea Negrea. Răbdare. Ogorul umplut cu buruiană cu încetul să curăță. Sunt mulți oameni cînșliți cari au început să scoată burue-

nile de la fârg. Rădăcinile trebuesc stârpite și nu-i ușor. Răbdare, moș Toader. Primăvara nu sosește într'o zi.

— Apoi dacă mata grăești, e așa, e sfânt. Se'nfelege că răbdarea e cheia de aur. Cu sănătate. Și bătrânul pleca parcă mai ușurat.

Alături de ogoare, de Prut, de dumbravă și de țărani, două luni de vară treceau răpede și odată cu întâi Septembrie d. Negrea părăsia viața câmpiilor, așteptându-l cu brațele deschise Bucureștii...

III

— Mai scoaleji nasul din hârtii.

— Și ce vrei dragă?

— Vreau — răspunse doamna Margareta în rochia'i albastră ca cerul — să nu trăești în line însuși așa mult. Vreau să nu fii așa făcut și să te ocupi numai de procesele tale.

— Din aceste trăim, ridică ochii buni Negrea de pe filele unui dosar.

— Dar averea mea?

— Averea ta ca și când n'ar fi. Venitul ei se duce pe toalete, pe luxul ce se desfășoară aici, pe recepțiile ce au loc în saloanele noastre, pe risipa ce ne inconjoară. Și apoi venitul nici nu'l luăm tot, jumătatea din al moșiei Stănceni îl ia senatorul și vezi dacă nu m'aș îndeletnici cu avocatura, nu știu cum am scoale-o la capete. Nu uita Margareto, că mie-mi place să muncesc serios, intensiv.

— Și dacă n'ar fi țăranii. Și multe de ale lor procese gratuite. Săptămâna trecută chiar, la curtea cu juri, ai mai scăpat pe un criminal de la ocnă. Fiara de țăran, a implântat bårdița în capul vechilului și nu s'a mulțumit numai cu atât ci i-a tăiat și mâinile. Cu argumentele tale puternice, cu teoriile'ți asupra două lumi: una asupritoare și alta dusă la disperare, ai înduișat jurații și l'au achitat.

— Problemele astea mari sociale să le lăsăm la o parte.

Ea jucându-se cu degetele-i lungi și subțiri pe-o carte, urmă:

— Înțelegeam altfel căsătoria.

— Cum? întrebă Negrea, cu o abținere de durere în suflet.

— Să fii iubită. Să fii înțeleasă. Bărbatul să fie mai mult al meu de cât al ocupațiilor lui. Să găsească timp îndestul să mă alinte, să mă asculte, să mă întovărășască pretulindeni, să fie asociabil și să nu vadă societatea pe dos ca line și la fiecare pas să-i găsească greșeli și critici.

— Eu nu te iubesc, Margareto?

— Nu-i deajuns numai să-mi spui. Eu nu pot pătrunde ce-i în inima ta, trebuie să manifestezi această iubire. Tu ești un singuratic.

— Așa mi-i firea.

— Dar eu voiam un soț vesel. Căsătoria să fie un vis. Slava Domnului suntem bogași. Putem trăi viața în toate manifestările ei. Ce ne lipsește? Un bărbat care să se asemene în vederi cu mine, să fie copilăros când trebuie, iar nu ca un judecător de instrucție.

— Nu ești liberă în toate acțiunile tale? nuanță discret cuvintele Negrea. Mă amestic în ceva? Dispui cum vrei în casa aceasta; poftești pe cine dorești la ceaiuri dansante, la muzică de cameră. Balurile au loc de câte ori îți trece prin minte.

— Dar mai totdeauna te furișezi să iei parte la ele cât mai puțin, sub diferite pretexte. Te rețin mereu avocatura și țăranii.

- Să-i lăsăm în pace.
- Chiar dăunăzi n'ai vrut să mă însoțești la teatru. Venise trupa franju-ziască. Elita dădea tonul selecțiunii în artă. Am avut noroc de tata. Cu cine mă duceam în lojă? Erai indispus.
- Și am făcut bine că n'am luat parte la o trupă mediocră.
- Dacă era vorba să se joace ceva de Alexandri sau de vreun autor Demetrescu, te înflăcărai. Iți atingea sîruna sufletească, naționalistă.
- Margareto...
- Tata mi-a spus c'ai refuzat locul de secretar general la interne.
- Da.
- De ce?
- Nu știi de atîția ani că nu'mi place politica. O urăsc.
- Nu vezi că ești alături cu drumul cel real, replică Margareta abjînându-se a fi nervoasă. Madame Hélène Ioanid-Trascău, a fost doamna ministru pînă acum și doar familia ei nu posedă legăturile politice pe care le are tata de 40 ani în partidul cel mai puternic. Să rămân toată viața soția unui avocat...
- A unui om cinstit, care nu sărăcește pe nimeni; s'a ridicat prin meritul său și nu se folosește de protecția rudelor soției.
- Ca în schimb toată energia să și-o piardă în apărarea celor cari mi-roasă a cojoc de oae.
- Se 'nțelege nu parfumați, dar cu sufletele curate.
- Vorbești așa pentru că te-ai născut din țărani.
- Da.
- Și de aceea ești un om făcut. Reminiscențele trecutului nu se pot șterge ca să fie înlocuite cu impresiile alese din lumea subțiată ca sânge și ca gusturi. Impresiile vieții se închid în tine și nu radiază. Ești un sgârçit în sentimente.
- Margareto, nu picura mereu nemulțumirea în sufletul meu.
- Sau tu în al meu. Dela o vreme ești tot mai rar din camera de lucru. Am impresia că ești bolnav. Nervii!...
- Negrea o privi lung: Margareto, lasă-mă, te rog!...
- Urmărește-ți fața în oglindă. Figura istovită. Ambițiunea de a te ridica în o lume distinsă care azi îți se pare dușmană, pe nesimțite te-a distrus. Ți-ai acumulat peste puterile creierului cunoștințele învățurii ca să ajungi în aristocrație. Și ești un nemulțămît; m'ai nefericit.
- Eu pe d-ta?
- Se 'nțelege. Dacă mă lua un aristocrat prin naștere, acela îmi procura fericirea. Înțelegea sensibilitatea lumii în care trăesc. Nu avea o poșghiță de cultură pe deasupra; sângele-i era nobil. Nobleța se moștenește nici de cum nu se capătă din cărți și nici nu răsare din popor.
- Te-am ascultat atît. Taci și du-te!
- Vezi e destul să sgârçii puțin la suprafață ca mojiția să izbucnească din inimă. Glasul lăuntric e mai puternic de cît rațiunea șlefuită prin cultură.
- Aici e cultură în mediul în care te învârtești tu?
- Dar unde? Intre țărani din care ai răsărit și ai văzut vicii.
- În tot cazul mai puțin de cît la aristocrație.
- Ce creștere ai putul să capeți de la o mamă cu nasu roș?
- Pleacă!
- Maniacule!

— Ești!

— Neurastenicule! Și Negrea ca scos din fire, galben la față, cu mâinele tremurânde, se repezi, o înșfăcă de brațele albe și o îmbrânci pe canapea.

IV.

Afară fulguia și prin odăi căldura plăcută alinta mobilele scumpe. Mulțămirea se părea că se răsfață între pereții cu culorii vii și pictură, cu toate astea pe figurile celor cari se mișcau aici, se vedea că s'a întâmplat ceva neobișnuit. Servitorii deschideau mai cu grijă ușile și totul părea trist. Fusese oare care furtună de vorbe la început între senator, fiică și soția d-sale, apoi puneri la cale cu calm și protocoale. Margareta eșia și mai târziu ca de obicei din camera-i de loaletă; obrații nu mai răspândiau veselie multă și rânile parcă în orgoliul ei, pășia, impunătoare pe covoarele moi. De câteva zile fredonările nu i se mai desprindeau de pe buzele-i inmuiate în senzații și nici nu eșia cu automobilul la vizitele obișnuite. Florile erau uitate în vasele chinezești. Un gând o urmărea, să plece mai repede din țară la Nissa. Senatorul hotărâse divorțul. În urma ei fiind departe de București, elita va vorbi mai puțin de evenimentul acesta neplăcut în familie.

Numai Coana Calipsa nu putea să uite nici o clipă moșicia ginerului. Seara și dimineața intra în odăile roza și meridională ale zânei blonde și o mângăea și o punea la cale pentru viitor, dând mereu vina pe Conu Iorgu: „Nu i-am spus toldeauna că tu nu ești pentru un fecior din popor. Că educația ta, averea cheltuită prin perstoane; pentru maniera și distinsă, pentru gustul tău aristocrat, cerea să fii măritată după un suflet distins răsărit tot din protipendacă, după un ambasador ceva, după un bogătaș; iar nu după un avocat pentru că știe ceva să trânconească la procese. Da dumnealui: că ce știu eu evoluția vremii, că gine-rele trebuie să fie un om solid, să prețuiască banul, că a învățat la Paris, că are viitor, că știe multă carte. Eu nu l-am putut mistui nici odată, n'am avut ce mă face pentru că te iubesc pe tine, dar acum s'a sfârșit. Răul aduce bine. Tu pleci, — el are să se cărănească pentru toldeauna. Lasă că vei fi mai fericită cu frumusețea ta” — și privirea leneșă a ochilor d-sale căpătă o vioiciune oarecare, sângele înroșia obrații imbuibați ca de vală și mâinele ca franzele pline, gestu- culau teatral. Când îl prindea pe senator îl dăscălia și mai tare.

În sufletul lui Negrea se ivise în adevăr prăbușirea. Gestul nenorocit într'un moment de revoltă și pierderea de sine, îl dureau amar. Să o lovească el pe Margareta, ca un nemernic, ca un brutal, aceasta nu i eșia din minte și-i sfredelia creierul. Simția cum tâmplele-i sunt strânse de un cerc masiv și obsedarea i se așezase ca un dușman în moalele capului. În camera-i de lucru nu și găsea astâmpăr, în odaia-i de culcare asemenea, și la cele două pledoarii ce le avusese scăpase ca un naufragiat obosit. Neliniștea i se strecurase în tot sistemul nervos și avea impresia că într'o zi se va nărui lulul. Expresia „neurastenic” cum por-nise năvalnică și tăioasă din izbucnirea Margaretei, era un adevăr, căci adevărul se așeză pe ăncetul în adâncul ființei noastre, îl ocolești de multe ori să nu distrugi pe cineva cu el și numai într'o clipă supremă de iritație, îl dezvălui în forma-i reală. Adevărul acesta pentru dărsul lua proporții; ca o undiță în care se agață viețuitoarea din apă, așa și n inima lui se agățase acest cuvânt și-și făcea loc tot mai mult în cele mai mici amănunte ale acelu fluid așa de scump tuturora: viața. De câte ori își cerceta chipul în reflecțiunea cristalului și nu mai



încăpea nici o îndoială că slăbise de câțva timp, că fața-i era cuprinsă de un val de tristețe bolnăvicios, că sub pleope se ivise ceva palid și că 'n privirea-i numai era bobul strălucitor de gândire, ci o umbră de departe, se strecura pe furis să aducă sfârșitul: nebunia. Astfel ce putea fi gestu-i brutal de cât un avertisment al negurii din creier. Căci ori ce rău i-ar fi procurat Margareta nu s'ar fi coborât până la lașitatea să-i aplice pumnul. Doar o iubea, o iubea mult, așa cum era, cu tot cortegiul de dureri ce i-ar fi adus. O iubea chiar dacă s'ar fi sacrificat. Deoarece ce el avusese o copilărie din cele mai triste și când scăpase de ghiarele crude ale umilinții și ale sărăciei amare, tot avântul, toată fericirea de mai târziu și-o concentrase în ființa pe care o văzuse frumoasă și o luase de tovarăș al idealului lui.

Margareta aceea gingașă ca o floare de pe țărmurile Adriaticii, Margareta potirul visurilor nemărginite, Margareta idilică și razim de mângâere, Margareta răsfățată suspinilor de iubire și trandafirii califelați de sărutări fermecătoare în clipele tulburi ale vieții.

Și fără vina lui căzu cu capul în mâni pe birou. Trecutu-i năvalnic i se perindea în minte și-l ducea în cele mai îndepărtate clipe de demult. Erau icoane triste, trăite, înconjurate de farmecul ce-l dau anii cari nu se mai întorc și ne iau cu ei, pe neînțelegere, frumusețea răsărită dintr'înșii chiar dacă au fost plini de amar. Copilăria îi răsărea mai puternic. Se vedea copilul unui sat sărac, cu noroi cât lumea în el, c'un iaz la marginea lui, cu săteli, cu case închircite de durere în cearcănele de chindris al ferestrelor, cu tinde pline de fum și berzele ca o nădejde ce va să vie, într'un picior, pe vârfurile de răgoz. Invățase să se închine, literele din cărți; vedea două odăi albe, cu grindă, cu icoane în dosul lor cu lumânări ce fuseseră aprinse la Paști; știa că trebuie să nu calce cât eea lipit pe jos sau să nu se aplece peste ghizdelele fântânii. Iși aducea aminte când era mic că l-au dus pe tată-su dascăl, sus la Iințerim.

Și de atunci mama lui mereu îl pomenea și la sărbători plângea prin unghere și palmele-i căpătau bătăături de desfăcut păpușoi și singură mai ajută la prășitul fălcilor puține și cu chin cu vai ținea gospodăria în rând cu oamenii. Cadrele din școala primară le vedea aeeva, și cum slăteau în bănci înegrite și scrijilite cu cuțitul, băeții la un loc cu fetele. Vedea acci doi ani de meșteșug și cum într'o primăvară după ce a ajutat la montarea șinelor de tramvai pe străzi i-a duș mamei sale un șal frumos, subțire, cu franșuri de mătase, — dăduse 40 de franci pe el. Și cum apoi s'a lăsat de viața de atelier și-a intrat în liceu. Cursul inferior i-a fost un calvar, învăța pe cărți străine, mânca unde putea; apoi da lecții la toate odraslele de ciocoi, leneșe și obraznice până ce ajunsese la universitate. Aci căpătă bursa și prin o împrejurare fericită ajunsese să-și ia doctoratul în drept la Paris. O cruce de stejar străjuia la căpătăiul mamei lui, și în gospodăria lor intrase puștiul și se agățase de prispa și pereții, îngrijii în totdeauna de mânele aceleia care se dusesse, de câte ori se înforceau și plecau cocoarele.

Cineva deschise ușa încel. Negrea se ridică de pe un scaun, sculurându-și într'o clipă aducerile aminte care-i aduseseră atâta duiosie în inimă, cu o mimică de om de acțiune.

Margareta se îndreptă spre el, înlinzându-i mâna catifelată.

— Am venit să 'mi iau ziua bună, cu toate că poate n'er fi trebuit să'ți mai spun nici un cuvânt.

- Va să zică pleci? și el își duse degetele involuntar la tâmpale.
- Da.
- Și nimic nu te mai oprește în casa aceasta?
- Nimic. De altfel și d-ta va trebui să te desparți de cuibul acesta.
- Copila?
- Copila e a mea; o iau cu mine.
- Ochii lui Negrea se făcură mai mari.
- Ea judecă acum. Ce-i vei spune despre tatăl ei?
- Că ni-am despărțit.
- Așa ușor. Alât?
- Alât.
- Se înțelege nu-i vom spune nimic de mojiția ta.
- Prin urmare vom fi doi străini...
- De altfel de mulți ani suntem străini. Și pentru că vreau să 'ți spun adevărul în față, ascultă: Felul tău de a fi, singurătatea pe care o iubeai mai mult de cât pe mine, privirea ta de judecător de instrucție, făcerea, nasul mereu în hârții, m'au determinat să...
- Ce?
- Să găsesc pe Alfons, să mă înțeleagă, să fie atent cu mine, să-mi aducă o viață fericită.
- Degetele lui negrea se încheștară în abanosul biroului.
- Și îndrăznești să-mi spui aceasta, fără nici o remușcare?
- Acum când totul s'a sfârșit între noi....
- Vroiai să mă zdrobești cu desăvârșire, să ruinezi cu totul pe „neurastenic“.
- Află, află, că de ani de zile știam aceasta. Un altul ar fi întrebuințat un punct de suspensie al revolverului. Eu te-am iubit și am preferat să sufăr de cât să aduc insulta măcar a unui cuvânt. La început am fost tăcut? La început eram ca un judecător de instrucție, sau ți-am arătat toată iubirea? Cu tot păcatul te iubeam. Voiam să duc cu mine această taină și rușine în mormânt. Voiam ca Lizeta să nu știe niciodată că mama ei a înșelat pe tată-su. Voiam să o cresc cum înțelegeam eu viața. Și tu... Margareto... Acum poți pleca. Rămas-bun!
- Mitule, ce suflet bun, iartă-mă, iartă-mă, nu mă despart de tine. Nu mă duc, și începu să plângă ca niciodată, agățându-se de gâtul lui.
- Doamna senator intră în odaie, nevenind-i să creadă ce vede, cu vocea seacă:
- Ce v'ați împăcat?
- Nu mai vreau să fiu o păpușă în mâinele altora. Destul.
- Și o rază de soare se strecura pe fereastră. Era raza de fericire pentru toldeana coborită în inimi rănite.

Const. Cehan—Racovița.





Primăvară.

*Sclpiri de lumină, raze de aur,
Trâmbișări ce argint: soarele —
In zarea cenușie, — pată de joc —
Se înalță înjiorând totul*

soarele

*Sbucnește săgeată spre cerul de-azur
cu'n tril cascadel ciocă:lia;
se 'nalță voioasă spre fostu-i tubit
și cade greoaie, cu 'n geamăt sfârșit,
ciocărlia....*

*Pe-o culme de deal, ca 'ntr'un panou
s'a oprit îndurerat vântul;
privește spre câmpul de raze-argintat
și 'n el se topește gemând de durere:
vântul. —*

*Sufletul pădurii se schimbă în cânt
în cinstea divinului soare;
se 'nnalță senin în freamăt de frunze
plulind pe aripi diafane de vânt
spre soare....*

P. Corneliu





*Biserica din Ocnița-Vâlcea
„Dalina”*

G. Simionescu

Din războiul României:

REFACEREA

Îndată ce primii convalescenți s'au însănătoșit, ei au fost reuniți cu aceia pe cari boala îi cruțase și au fost puși la lucru. Mai întâi trebuiau scoși acești oameni din înghesuiala nesănătoasă a colibelor țărănești. O cerea sănătatea publică și totodată disciplina. Atunci ca să înlocuiască cazărmile inexistente, s'au văzut eșind băcăile din toate colțurile câmpiei Moldovei, în înșiruri numeroase. Primele, construite la stârșitul iernei, erau pe jumătate subterane. Ca să le facă, se săpase terenul, la locul ales, cam un metru și se improvizase un acoperiș cu scurgere dublă, din trunchiuri de arbori tăiați și puși unul lângă altul, apoi acoperiți cu un strat de pământ. Locuințe foarte umede și obscure, prin cari se infiltra ploaia.

Imediat ce s'au putut procura scânduri, s'au construit băcăi de alt sistem, mai asemănătoare cu cele din lagărele noastre franceze. Bine aliniate la marginea aleelor ce se încrucișau în unghiu drept, numărul lor creștea din săptămână în săptămână, și se ocupau pe măsură ce erau gata. Alături de cele destinate oamenilor, altele mai mici erau rezervate ofițerilor; în altele se instalau birourile, popotele, magaziiile, bucătăriile, infirmeriile, sălile de baie, atelierile, grajdurile etc. Dacă era nevoie, se sfredeliau puțuri. În mijlocul zonei Diviziilor, se construiau brutării capabile de a produce 10.000 kgr. pâine pe zi. Bătrânele păduri ale Carpaților, pădurile nescătuite, furnizau lemnele de care țara avea nevoie, ca să-și găzduiască apărătorii.

La sfârșitul lui Mai, ultimii soldați au părăsit satele. Religia vine să binecuvânteze aceste noi cetăți de scânduri, cari conțin toată nădejdea patriei. O mică bisericuță de lemn încununată de verdeață și cu o cruce în vârf, se ridică în mijlocul fiecărei tabere. Dar ea este, firește mult prea mică spre a putea cuprinde în zilele de sărbătoare, toți credincioșii. Ceremonia Bindecuvântării se desfășoară sub cerul liber, în fața soarelui care a contribuit atâta la însănătoșirea convalescenților. Preotul îmbrăcat în odăjdii de culoarea toporașilor, împodobite cu broderii aurite, vine în mijlocul regimentului așezat în careu. Toată lumea e în picioare, nemișcată, cu capul gol, în timp ce preotul spune rugăciunea pentru cei morți și citește pomelnicul soldaților căzuți pe câmpul de luptă. Câteodată oamenii fac semnul crucii ortodoxe, lung și complicat, sau îngenunchiază când numai pe unul, când pe amândoi genunchii, cu corpul aplecat în-

inte, spre pământ, de care se reazemă cu amândouă mâinile. Glia mamă le va da oare, ca lui Anteu forțele necesare ca să biruie dușmanul?

Apoi preotul împrăștie în jurul lui conținutul unei sticle cu apă sfințită, ia de pe masa de dinaintea lui o tavă pe care este rituala colivă de grâu, împodobită în mijloc cu o cruce de zahăr alb și o sfințește pronunțând cuvintele consacrate. În urmă termină cetind câteva verseturi dintr'o Evanghelie legată în catifea roșie cu ornamente de argint. Și acum, în timp ce credincioșii mai pioși, își împart în fine părți din coliva sfințită, ofițerii la popota împodobită cu verdeață, iau parte la banchetul inaugurării care se termină cu numeroase toasturi pentru victoria aliaților și pentru realizarea României Mari.

Iată așa dar armata încuartiruită convenabil. Alimentarea ei fără să fie, din nenorocire, excelentă este totuș îmbunătățită. Desghețul, venit din nefericire târziu în Rusia, a îngăduit în sfârșit căilor navigabile de-a transporta în găurile Ukranlene și de-acolo pe drumuri de uscat, în Moldova, cărbunele imobilizat până atunci în depozitele minelor din Donetz, iar locomotivele mai bine alimentate pot să circule acum în mai mare număr. Căile ferate române au scăpat puțin de teribila criză, care le paralizase un moment. Vagoanele goale—și inutile pentru că nu aveau ce transporta — închideau drumurile. S'a hotărât atunci a se lua curioasă, dar neccsara măsură, de a le transporta, în câmp; și astfel liniile întregi au putut fi redade circulației. Pe drumul dintre Iași și Galați, care trece aproape de bărăcile regimentului meu, văd trenurile trecând încet, dar regulat. Astfel ofițerii de intendentă răspândiți în Ukraina și în Basarabia, au putut aduce până aci câteva stocuri de cereale, de orez, de cafea, de cealu.

Ceva mai mult, îndată ce zăpada a lăsat pământul liber, peste tot pe unde se putea, s'au creat grădini cari au fost semănate cu tot felul de semințe disponibile. Românii s'au apucat de munca aceasta de grădinar, pe care înainte de război o lăsau adeseori pe seama Bulgarilor. Abundența apei în locurile bine alese, a permis o irigație ușoară, și pământul minunat de fertil, gata să dea însutit rodul semințelor ce i-au fost incredințate, începe să producă trufandale prețioase.

Cazanele care lipsiau în tribelele zile de iarnă au fost, nu fără multă osteneală, descoperite în atelierele și în prăvăliile pierdute în fundul târgușoarelor îndepărtate, și instalate pe vetre fixe; ele sunt acum în număr destul de mare ca să permită prepararea mai ușoară a alimentelor.

Caii cari de asemenea suferiseră în lunile precedente așa de cumplit de foame, pentru că nu avuseseră drept hrană decât câteva brațe de fân

și făcuseră în fiecare zi curse lungi și grele, dobândesc și ei o stare mai puțin nenorocită. Drumurile, la restabilirea, cărora lucrează acum fără încetare soldații — și cari sunt vai! fără piatră, pentru că în ținut nu se găsește — convoiurile au de-acum înainte mai puțini kilometri de făcut, pentru că serviciile de intendență sunt mai bine organizate. La începutul primăverii animalele au trebuit să se mulțumească, drept hrană, cu mugurii pomilor adunați anume pentru ele, acum însă pasc iarba sănătoasă și verde a livezilor, în complectă libertate, dacă sunt mai blânde, sau cu piedică la picioarele dinainte, dacă păzitorul lor are în ele încredere mărginită.

În acelaș timp în care foamea e astfel înlăturată, îmbrăcămintea se îmbunătățește și ea. Fabrica Buhuș, singura rămasă în activitate în teritoriul Moldovei, producea din rășputeri; și armata Rusă consimțea să vândă o parte din stocurile sale Românilor cari, după prima repulsiune de-a îmbrăca uniforma această atât de antipatică, avură cel puțin satisfacția materială de-a fi bine încălțați și de-a fi îmbrăcați mai călduros în pantaloni vătuiți; în bluze largi strânse la mijloc cu o centură și în mantale de postav castaniu.

Dacă Rusia furniza o parte din îmbrăcămintea, Franța trimitea arme. Cu toate trenurile care fuseseră abătute din drumul lor, dela Arhangelsk la Ungheni, către Siberia, sau cari nu fuseseră furate, în fiecare zi venia material de război de toate felurile. Au sosit întâi puștile noastre; le-am văzut pe toate drumurile, în căruțe, duse în lagăre, împachetate în lăzile lor lungi, care purtau pe ele o mare etichetă, tricolorul francez. Urmară mitralierele. „St-Etienne“ — ale noastre, delicate și fragile, și apărură, în ciuda unui drum așa lung, intacte: bijuterii de precizie, din nenorocire prea complicate, căror le-ar fi fost de preferat robustele „Hochkiss“-uri. Granatele noastre OF. și FL. se îngrămădiră în depozite piramidale: în sfârșit veniră și puștile-mitraliere. Se putea astfel da, companiilor de infanterie românească, în totul aceeași organizație, aceeași instrucție, și li se putea explica aceleași procedee de luptă ca a lor noștri.

Și în același timp artileria primea puțin câte puțin piesele care i lipsiau: veniau tunurile noi-nouțe de 75, elegante și cochete pe care preoții le binecuvântau. Englezii trimeteau piese grele. Noile mortiere de tranșee, aruncătoare de mine erau distribuite la secțiuni speciale; și obuzele de toate calibrele se îngrămădeau în depozite enorme.

Podurile Prutului văzură trecând demontate, cu aripile strânse pe care înflorea cocarda noastră tricoloră avioanele franceze de toate felurile, care după ce fuseseră cu gânduri perfide întârziate luni întregi în noaptea polară a Arhangelskului și Românoșului, își atingeau însfârșit desti-

nația. Se primeau de asemenea lăzi cu medicamente și instrumente chirurgicale ; primele foarte târzii, dar ultimile însă prea de vreme, căci încă nu sunase ora ofensivei necesare și liberatoare.

Aceste sosiri continue arătau Românilor ca Antanta, și mai ales Franța, nu-i părăsise, că nu erau izolați ; ele redădeau credința tuturor și aduceau în inimi o speranță și o vioiciunie cari se manifestau mai ales în zilele de sărbătoare.

După trista iarnă, sărbătorile se succed. La 23 Aprilie | 6 Maiu, cea dintâi, se serbează Sf. Gheorghe ; oare nu mulțumită lui s'a putut surgruma balaurul Tifosului ? Casele își tapetează fațadele cu frunziș proaspăt și în vârful țărșurilor de la zăplazuri, se pun mănunchiuri de iarbă. Femeile se învesmăntează cu cele mai frumoase ii, împodobite cu cusături albastre și roșii ; și pentruca să fie poate în armonie cu frunzișul care reinviază, multe au îmbrăcat fuste verzi.

Sărbătoarea următoare este la 1/24 Maiu însă nu e pusă sub patronagiul nici unui Sfânt. Din nenorocire Rușii au reușit să o întunece puțin, la Iași mai ales, unde și-au pus în gând să manifesteze în „onoarea păcii fără anexiuni și despăgubiri“. A trebuit ca regimentele românești, cu cartușierele pline și baionetele la armă să facă de gardă pe străzi, ca să mențină ordinea. Prima și trista slujbă adusă Patriei de către armata reorganizată ! Va trebui oare de-acum să lupte cu doi dușmani ?

La 10 | 23 Maiu o nouă zi de veselie. E sărbătoarea națională : Proclamarca independenței României, și cu toate grijile, cu toate necazurile de acum, cari vin după crudele încercări trecute, gândurile se îndreaptă cu credință spre viitorul dela care toți așteaptă realizarea completă a unirii, liberarea fraților subjuogați, însfîșirea Țării întregite.

* * *

După convalescență, îndată ce mi-am putut relua serviciul, sunt găzduit nu departe de barăcile regimentul meu, în micul sat Rediu. La conac mă bucur de aceeași ospitalitate siacără și simpatică, atât de dulce exilațiilor, de care ne bucurăm întotdeauna în această pimitoare „Franță din Orient.“ Găzdele mele care vorbesc foarte corect franțuzește, mă înconjură de atenții ; mă tratează ca pe un membru al familiei. Când vreau să citesc, găsesc totdeauna câteva cărți din literatura noastră bună, și adeseori mă cred la noi, în patrie. Această impresie, câți din camarazi mei n'au avut-o în toate familiile în care au fost primiți cu o cordialitate încântătoare, care singură putea să ne facă să păstrăm o mișcătoare amintire de recunoștință din această țară !

Pe lângă blândețea vremii, măreția priveliștelor luminoase, cu culori

vii umple sufletul, îl îndeamnă la o delicioasă visare. Orele fug, fără a lăsa urme, în memorie, tot atât de libere pe cât de plăcute. Ele dispar una câte una, căzând în întunecată fântână a trecutului ca niște pietricele albe care, tăcute, s'ar scufunda fără să încrețească fața apei. Aceste momente fermecătoare îmi place să le trăesc mai ales în grădina cu pomi și cu trandafiri; și nu mă satur de-a privi o alee mărginită de verdeața argintată a stânjeneilor, punctată în violet de florile învolte. Pomii o acoperă cu bolta lor de frunze. În fund se sfârșește cu un tușiș unde un gutui se învecinează cu o mimosă și cum toți arborii sunt în floare, adierile zefirului de primăvară, răspândesc când și când pe jos, mici globulețe de aur și petale roze.

În sătulețul acesta liniștit al Moldovei în care cele vre-o 30 de case sunt răspândite printre livezi, cât de mult ți se pare că ești departe de războiu! E oare posibil ca dincolo de această liniște, turburată numai de ciripitul de veselie al pasărilor, să se daslăntuie undeva, înfricoșătoare trăsnete ale tunurilor? E oare adevărat că dincolo de aceste câmpii pământii verzi și dincolo de colinele în caturi dela orizont, să se desfășure labirintul tranșelor, să se întindă oroarea câmpurilor de bătăe? Tot ce cred că am văzut în pădurile Belgiei, în câmpiile văroase ale Champagne-i, în foburgurile devastate ale Arasului, în colinele răsturnate de la Verdun, nu este oare un simplu vis urit? Din nenorocire, nu! Alți oameni în acest moment, continuă să trăiască în infernul în care mă voi întoarce și eu. Și tocmai pentru că am văzut toate acestea și pentru că le voi mai vedea încă, gust mai cu plăcere încântătoare ore de repaos petrecute în acest loc de odihnă din care va trebui în curând să plec.

Mănuța unui drăgălaș bălai de patru ani, se așează pe a mea și mă smulge din gândurile mele. E băiețașul casei care vine să mă cheme la cină. S'a sfârșit și cu această zi! Nu, s'a isprăvit cu totul. Odată masa terminată, stăpâna casei se așează la pian. Din salon unde stau aproape de fereastra deschisă, vederea se întinde departe pe vale; ca în nuvelele lui Cezar Petrescu, lanțul negru al unui tren se mișcă încet: mai departe, ridicându-se una peste alta, coastele sau livezile și grăul își întind bandele verzi alături de fâșiile închise ale pământurilor semănat cu mazăre sau cu porumb... Un fericit electism face să se urmeze, întrerupând liniștea care pregătește tranșițiile, cântecelor franțuzești, operele vieneze, muzicii rusești ariile românești nostalgice sau îndrăcite. Apoi când cade noaptea, când luna aruncă în toată valea lumina ei albastră, după o lungă tăcere, în odaia plină de umbră, își povestesc melancolia dureroasă nocturnele lui Chopin.

E înçantător în unele zile să te lași furat de visuri și de farmecul acestei primăveri orientale. Totuși, nu e timpul Viselor acum, e timpul Acțiunii. Insănătoșite, hrănite aproape suficient, bine îmbrăcate și inarmate, diviziile românești se instruesc. Din zori și până seară munca nu încetează. Oamenii, sculându-se odată cu ziua, părăsesc la ora cinci și jumătate lagărul și merg pe terenul de exerciții. Aviatorii români, cari alături de camarazii lor francezi, se învățesc în cerul limpede, ca să se perfecționeze și ei, pot să vadă în toate colțurile Moldovei, venind și plecând pe covorul verde și galben al câmpilor, subțirile linii cenușii, manevrând în șiruri strânse, sau punctele mișcătoare și lămurite ale tiraliilor, ale căror valuri se desfășură și evoluează. Platourile necultivate sunt brazdate de tranșee, asemănătoare celor depe front, pe cari toată iarna le-au săpat Nemții cu îndărătnicie. Rețele de sârmă ghimpată apar ca din pământ, iar companiile învață să se organizeze în aceste labirinturi, să trăiască în ele, să se apere sau să le atace.

Trupa se întoarce la barăci numai pentru prânz; dar îndată după amiază, pleacă din nou; reîncepe exercițiile de dimineață și învață mânăuirea armelor noi. În câmpul de tragere, toată ziua pârâe, fără încetare, puștile, puștile mitraliere-mitralierele. În poligoane speciale oamenii se perfecționează în aruncarea granatelor, al căror fum alb se ridică ca buchete repede risipite. La cinci ore seara, soldații revin în tabără; dar gradatii și ofițerii rămân pe teren. Instrucția trupeii e terminată, acea a cadrelor continuă. Tocmai pe la ora 7, obosiți de o muncă așa lungă, aceștia se întorc și ei. Cinează repede și înainte de a se culca trebuie să controleze administrația și contabilitatea companiei lor, sau să pregătească manevrele de a doua zi.

Afară de asta, de mai multe ori pe săptămână, după masa de seară, se execută un exercițiu de noapte, care face să urle ore întregi câinii satelor adormite și care readuce în barăci, la miezul nopții, oamenii supuși și frânți de osteneală. După șase zile de muncă așa grea, Duminica, deseori nu se simțea nevoie de distracții — de altfel ce distracții puteau fi într-o câmpie, fără mijloace de petrecere.

Toată lumea se odihnește cu mulțumire și recapătă forțe ca să înceapă din nou a doua zi aceeași muncă grea.

Repede dela instrucția individuală s'a trecut la instrucția pe secții, pe companii, pe batalioane. Repede, căci timpul zorește. Cum Românii nu sunt destul de numeroși pentru a întreprinde singuri o ofensivă, ei trebuie să se grăbească să combine una împreună cu Rușii, până ce aceștia încă nu au luat-o la sănătoasa. Instrucția se continuă de sârg cu toată căldura dia ce în ce mai arzătoare, care face penibile lungile ceasuri

pe terenul fără umbră. De la ora 5 dimineața când plec peste câmpii și livezi, prin iarba înaltă înflorită de maci albi și stânjenei tineri, cari se înalță câteodată odată până la botul calului, soarele neertător mă dogorește întruna. Când mă întorc, aerul prea încălzit se ridică depe drum, în coloane de aburi străvezii cari diformează priveliștea văzută dincolo de ele. Se hotărăște atunci să se suprimă exercițiul timp de două ore, cele mai călduroase. E singura ușurare a regimului.

Chinuitoare pentru oameni, căldura aceasta, întreruptă de furtuni tot atât de violente cât sunt de repede deslănțuite, favorizează vegetația. Prunele verzi cari se culeg înainte de-a fi coapte, pentru dulceață, cresc repede. Cireșele se pârguesc; salcâmi înfloare îmbălsămează aerul; și prin păduri se ivesc din belșug fragii micositori pe cari țaranii și soldații îi aduc în coșuri pline. În grădini înfloresc trandafirii roșii și albi, din cari găsesc, împospătat în fiecare zi, pe masa din camera mea, un buchet parfumat într'un vas de cristal.

* * *

Instrucția se termină; în curând vom fi gata să plecăm spre front. Generalul a asistat în mai multe rânduri la manevra întregii sale divizii; a asistat la tirul artileriei, la al micilor 53 minunat de precise, la al „minerwerfer“-elor, la al celor de 75 ale artileriei grele; a văzut infanteria aruncându-se la atac asupra unei „poziții fortificate“. Acum toate armele sunt în stare să lupte în legătură strânsă între ele.

Marele Cartier General știe lucrul acesta Prințul moștenitor însoțit de generalul Presan, de generalul Berthelot și de ofițerii aliați atașați pe lângă Marele Stat-Major, vor veni să vadă ce s'a făcut. După lunile de suferințe și de muncă grea, o să li se arate ce sunt acum armatele!

Cu câteva zile mai înainte încep a se decora bărcile și pentru aceasta, a se goli pădurile și livezele de frunzișul și de florile lor. Ca o femeie, armata devine cochetă și se pregătește să-și primească prințul.

Când sosi ziua, la ora stabilită, după tema indicată în prezența tuturor autorităților adunate pe un observator unde automobilele ajunseseră cu mare greutate, artileria își deslănțue tirul de distrugere asupra pozițiilor inamice figurate, apoi ea își începe baragiul avansându-l în momentul în care valurile de infanterie ies din tranșee pe când micile coloane de ajutor se mișcă ca să urmeze înaintarea. Ce încredere poate da această manevră, imagine fidelă a luptei ce va să vie, în care să văd înaintând executanții în așa frumoasă ordine, cu o atât de admirabilă coeziune și înzestrați cu așa formidabile mijloace materiale: Divizia știe să se bată.

Și disciplinae în armonie cu calitățile de luptă. În timp ce Prințul întovărășit de Generali și de ofițeri străini, vine la locul unde trebuie

să se tacă defilarea finală, regimentele se adună în liniște în jurul drapelului albastru-gaiben-roșu, cari în vârful prăjinelor lungi, sub sborul incremenit al vulturului aurit, fâlfăie în vântul Moldovei. În ritmul unei muzici repezi, unul după altul regimentele pleacă; și, cu armele drepte, aliniați impecabil, într'un ansamblu perfect, ei trec prin fața Prințului mândri de ce au fost, de ce sunt, de ce vor fi.

Pentru a încheia această vizită, Prințul vrea să vadă cum sunt instalați soldații, să trăiască puțin în mijlocul lor, și prânzește în tabără. Baraca unde este instalată popota a fost împodobită cu o grijă deosebită. Ghirlande de verdeață încadrează ușa, se încrucișază pe tavan, sau se ridică în înaltul pereților. Parii cari suțin acoperișul sunt ascunși sub ramuri artistic așezate cari le dau aspectul unor coloane deschizându-se în partea superioară ca niște palmieri. Drapele românești, amestecate cu drapele aliate și mai ales franțuzești, atârnă de-asupra capetelor. Portretele familiei regale se învecinează cu ale lui Poincaré, Joffre și Gallieni. Nu fără oarecare greutate, comesezii reușesc să se așeze în această împrețitură curioasă de națiuni și de uniforme românești, franțuzești, rusești, englezești, italienești, americane și sârbești. Așară muzica regimentului cântă câteva bucăți, iar când aceasta încetază se aude un tacâm de lăutari. La sfârșitul mesei, toastele se țin lanț: al generalului român care primește pe Prinț, al Prințului, al unui general rus, căruia îi urmează câteva măsuri din „La Marseillaise”; noul și efemerul Imn național rusesc, etc. ... Apoi în mijlocul urarelor cari salută în el pe viitorul Carol II-lea, Impăratul Românilor, Prințul se ridică și în timp ce soldații adunați afară în drumul său îl aclamă, se urcă în automobilul alb, care pornește urmat îndelung de ovațiuni.

După plecare sa, se tormează cercuri, se joacă hora națională la care însuși Generalul ia parte în aplauzele tuturor. Chlpiurile zboară în aer, veselie strălucește pe toate figurile.— Nu credea inamicul care ocupa pământul valah, că Armata română murise? Dar în ziua aceasta măreață și strălucită de început de Iulie, în această dimineață a arătat de ce este capabilă în luptă. Ea dovedește acum în astă seară că dacă corpurile sunt voinice, sufletele sunt arzătoare. Armata română este gata, atât în sens material cât și în sens moral.

Pe de-asupra, în bucuria sa de a trăi și de a-și cunoaște puterea, ea nu este nerecunoscătoare față de cei cari au ajutat-o și susținut-o. După plecarea tuturor autorităților, rămăsesem în mijlocul ofițerilor și soldaților, singur cu un camarad francez. Cum ne pregătiam să plecăm și noi, ne-am simțit dintr'odată ridicați de pe pământ, în timp ce izbucnesc în juru-ne urale în cari numele nostru se amesteca cu stigătele :

«Trăiască Franța! Trăiască ofițerii francezi!» Si, fără voie, ridicați pe umerii unor solizi locotenenți, am tost siliți să ne lăsăm plimbați în jurul taberei, în mijlocul aclamațiilor și al soldaților cari agitau spre noi capetele lor, în timp ce ofițerii ne aruncau flori. Nu ne-au lăsat să atingem pământul, până ce muzica întovărășită de vocile tuturor, nu a întonat pentru ultima oară Marseillesa.

Însfârșit ne dau drumul și putem să încălecăm și să plecăm, cu toate că în urma noastră strigăte nesfârșite, întreprupând aria «Sambre-et-Meuse» prelungește în noi emoția ce ne-a provocat această manifestație atât de spontană și de neașteptată.

M. Fontaine.



Amurguri de aur...

Amurguri de aur... amurguri uitate..

Vă simt, azi, în mine cum creșteți ușor, —
Cum smulgeți din suflet, eternul fior
Al viselor stinse-pe veci îngropate...

Amurguri de aur.. amurguri uitate..

Aprindeți făclia minciunii eterne,
Făclia iubirii că 'n suflet îmi bate
Și raza, din veacuri, pe mine și-o cernă..

Amurguri de aur amurguri uitate...

Treziți iar în mine, dorinți adormite
Și dorul de viață, ca valul mă 'nghite
Amurguri de aur... amurguri uitate!

Const. Goran



La un cuptor de deparazitare...

Căsuțele pitice ale satului stăteau tăcute pe clinul prăvălat al dealului... Privite așa, de departe, nimeni n'ar fi bănuit ce viață închid în ele. Viscolul le asuprise o îndelungă vreme, și acum, cuprinse de jur împrejur de sloată adâncă, bietele case păreau că stau și cugetă privind zarea cenușie... Dar dacă te apropiai de ele, puteai vedea cu groază că cele mai multe, erau un fel de mormânt de oameni încă vii... În ele boleau exantematicii. Jumătate din ele erau infirmerii, cealaltă jumătate cuprindea pe cei care, *de sigur*, aveau să se îmbolnăvească. Stând pe pae mucedu, jos pe lutul umed, oștenii cu fețele supte, trăiau numai prin ochi. Viața, gonită de pe întinsul trupului, se refugiase spăimântată în luminile ochilor, care ardeau ca puncte de cărbune aprins... Limba crescută de două ori, molfolea, neînțeles, vorbe într'aiurea. Un răsuflet, ca de ființe strivite de imense greutate năruite pe piepturi, șuera sinistru de prin toate colțurile... Și ochii arzători și desprețuitori te priveau, sfredelindu-ți sufletul, de parcă ți-ar fi spus: „du-te dracului... de ce nu ești și tu bolnav?...”

La răstâmpuri, ușile fără incuetori ale căsuțelor de pe clinul dealului, se deschideau, pentru ca încăperea să verse afară, hoitul țapăn, verde și uscat al oșteanului răpus. Boala aceasta, ce-i zice exantematic, ucide n'ai cu osebite prin aceea că fură trupului toată apa din el. Ca o lipitoare grozavă, sugă din cap, din trup, din vine, din mușchi, tot ce e lichid...

Cel mort de exantematic trebuie numai de cât să aibă un semn, o cicatrice, un inel sau altă ceva deosebitor, pentru a fi recunoscut de ai lui. Trupul se face cu două palme mai scurt, — pielea verde — galbenă stă atât de lipită pe ciolane în cât dă înfățișarea scheletului, ochii sunt atât de infundați în orbite, în cât pleoapele se crapă, căscându-se spre înăuntru, nu spre afară, — piceoarele și mâinele stau strâmbe, din pricina strânsoarei pielei, tare ca fierul și a mușchilor, transformați în coarde de carne petrificată... Trupul omului e o sinistră arătare de Apocalips... Și tot era un bine: privind pe ostașul sau pe prietenul mort, aveai parcă o consolare că nu e el, — că totul e o înșelare, — că în curând presupusul mort avea să se arate pe ușă, voios, plin, — cu mâna întinsă spre tine, aducându-ți o veste frumoasă de cine știe unde...

Și iar mocneau gemetele și șuera răsufălările prin aerul gros și

încăcios al odăiților de caznă... Ca prin vis greu, se auzea glasul vreunui tovarăș:

— „Of... măi fraților, ce-o fi făcând Petrăchiță al meu?...“

Și răspundea cu răutate, altul:

— „Se uită cum se giugiulește mă-sa cu *Barbarezii*...“

— „Să te ia dracu, păcătosule!...“

— „Dacă-i așa, să mă ee mai degrabă!...“

Tăcerea astupa în grabă, glasurile înrăutățite de suferință, — că, fie bun, fie rău, tot așa li se deschidea la toți ușa fără încuetoare, ca să iasă verzi și supti, la lumina soarelui, spre a călători aproape goi spre locul de aruncare...

Și într-o seară, stând de vorbă cu ostașul dat mie de stăpânire să-mi fie într'ajutor, — îl văd că se oprește din vorbă și cată cu privirea altundeva... Ridicând din nou privirea spre mine, mă arse cu jarul ce-i țîșnea din ochi.

Zic:

— „Măi Sandule, tată, tu ești bolnav?...“

Soldatul se împotrivi:

— „N'am *ninica*... Am ridicat la pustia ceia de *marșină*... și mi-a căzut greu...“

— „Măi băete, tu ești bolnav!...“

N'apucaj să isprăvesc și abia avui vremea să-l sprijin să nu cadă. Inchise ochii ca spre a muri, respiră adânc și se peteci... Avui puterea să-l târăsc spre pat și să-l așez... Imi ținea mâna în pumnul lui fierbinte. O milă de frate tremura în mine, gâdilindu-mi fundul gurei și înțepenindu-mi falcile... Il desfăcui la piept și picurai pe fața lui neagră, câteva boabe de spirt. Deschise greu ochii...

-- „De-acu, eu mor...“ Și zicând aceste puține vorbe, privi spre mine, slab și rugător.

— „Nu mori, măi băiatule, nu mori...“

Chemai sanitarii.

Sandu al meu, luându-mi din nou mâna, zise:

— „Nu mă lăsați, domnule locotenent, nu mă lăsați...“ Dădui din cap și-l bătui ușor peste obrazul îmbujorat dintr'odată... Mâna îi ardea cumplit...

Pe urmă fu cuprins și el de puhoiul boalei... Mă duceam în fiecare zi și-l vedeam, dar zadarnic îi spuneau sanitarii: „măi Sandule, a venit domnul locotenent să te vadă...“ el nu auzea nimic, ci numai își strângea buzele vinete și se ținea cu mâna de marginea păturei, ca și cum s'ar fi împotrivit unui vânt, care avea să-l smulgă de pe patul lui de suferință...

...Și nu trecu mult și căzură și internul Manea, bunul meu prieten, și alți doctori și alți ofițeri, — și cu vremea, deplin asigurați că și noi vom cădea cu toții, începurăm oarecum a ne înveseli... Un val de nepăsare se abătu, aproape înviorător, peste viața întunecată, din satul moldovan, cu căsuțele risipite pe clinul dealului...

Intr'o noapte de viscol târziu — că doar în pustia ceia de iarnă a nins până și în ziua de Sfântu Gheorghe, — ușa fără incuetoare de la o căsuță singuratecă, se isbi tare de părete, și arătarea spaimoasă a unui ostaș în pielea goală, se ivi... Cu trupul ars de ferbințeală, cu mintea aiurea, cu privirea ochilor căscați peste măsură, cu mâinele înainte și cu părul răvășit, — *omul* privi în noapte, — stătu câteva clipe la cumpănă și deodată, cu cele din urmă puteri adunate, o luă de vale, așa, gol, prin sloata drumului. Privind încă odată în urmă, ca și cum s'ar fi simțit gonit de o dihanie, goliciunea o luă din ce în ce mai repede, de vale, spre câmp... Fugea și se uita îndărăt, — îl gonea nălucirea... Ajuns în câmp, prinse a urla, ca jivinile, și fugi și mai tare, spre pădurea din zare... Călca prin mărăcini, cădea cu mâinele în ghimpți de-o palmă, lovea petre tăioase, se isbea de cioturi, — *omul* însă fugea — fugea și urla desperat... Acuma nu mai privea în urmă, — îl sugea pădurea... Ajuns în pădure, se pierdu... Mai urlă de câteva ori, sbieră odată tare, — și pe urmă tăcu... Peste câteva zile, îi găsiră ciolanele răvășite, decernate și umede, în văgăuna lupilor din pădurea adâncă de stejari...

Așa mi-au povestit cei doi sanitari, care, deșteptați din somn, se luasă după bolnav, fără să-l poată ajunge...

Unul din ei, dând din umăr, mă lămurii:

— „A avut *cerbințeală* mare la cap...”

O învălire de amețală, pornită din tălpi, mi se urcă spre inimă spre cap, spre brațe... Șezui pe-o laviță, lipsit de gânduri și cutropit de-o profundă plicliseală... Simțeam iar ca un fel de nepăsare înviorătoare că în curând mă va cuprinde și pe mine *cerbințeala* morții și cu mintea aiurea, voi fugi, poate și eu, spre ospățul lupilor...

... Ca niște poene de lumină, așa, dealungul vremei cenușii, se iveau zilele cu soare... Mângăierea cea de pe urmă a oamenilor este Soarele... Uitam toate... Grăbeam să isprăvesc treaba și ieșeam la soare, undeva, într'o livadă necercetată sau pe un tărșan uscat și ferit de cărările oamenilor. Cugetam... Și îmi aduceam atunci aminte mai ales de superba melancolie a prințului din Elseneor, — și de marile lui indoeli... Il vedeam stând la marginea unei gropi, ținând în mână hârca lui Yorik, veselul tovarăș de pe vremuri... Și lăsam în

voe gândurile... Inconjurimea se prăfuia, dispărând și-mi auzeam depănarea gândurilor...

Și într'o dimineață, mergând solitar pe drumuri necunoscute, mă oprii în dreptul unui mal, în preajma căruia se mișcau câțiva soldați. În peptul malului erau săpate câteva guri de cuptor, iar înăuntru ardea un foc năprasnic, care mușca cu furie din imense loasbe de stejar, băgate întregi în cuptor... Alături zăceau mormane de vestimente ostășești, de toate felurile... Sanitarii stăteau peun dâmb și fumau... Mă oprii...

— „Ce faceți voi aici?...“

Unul din ei răspunse moale:

— „Așteptăm să se ardă cuptorul...“

Celălalt glumi:

— „...„Ca să coacem pâine...““

A! Era un cuptor de deparazitare!... Dovadă mormanele de vestimente... Aceasta însemna că aici moartea stătea condensată în puteri care ar fi prăvălit lumea, dacă s'ar fi deslănșuit...

Pricipându-mi gândurile, unul din sanitari se duse spre morman și cercetând cu băgare de seamă, ca un negustor de haine vechi scoase un veston negru... zise:

— „Iacă, domnule locotenent... Aista, vasăzică, e un veston cu care și-a acoperit trupul un ostaș... Are și căptușală, așa cum se cuvine...“

Zicând așa, ridică în văz, haina despre care grăia... Intoarse vestonul pe dos...

Urmă:

— „Căptușala lui, vasăzică, e tot neagră... Dar acuș nu mai e neagră...“ Și râse. Nu pricepeam... Făcui un pas spre el... Privii, tot nepricepând.

Sanitarul, calm, zise:

— „Acuș *căp'șala* îi sură... Ia'n priviți!..“

Mă apropiai mai tare. Un fior mă cutremură: căptușala era sură din pricina păduchilor... Foind într'o învălmășală, care-ți aducea greață păduchii făcuseră un soi de scoartă foșnitoare, sură și moale...

Sanitarul, zâmbind, mă lămuri:

— „Aiștia, vasăzică, sunt păduchi cu șea neagră pe *schinare*... Iacă!...“ Și aruncă în morman, vestonul mâncat de cancerul păduchesc... Tăcui... Alături, focul sbucnea afară în pălălăi galbene — roșcate, dând jos ușoarele bucăți de tinichea care astupau gurile... Mă gândeam la acești paznici ai morții... De pe chipul sanitarilor nu puteam prinde vreo umbră de grijă.

Zisei:

— „Și... cum o duceți cu...?”

— „...Cu păduchii?...”

— „Da...”

— „Cum s'o ducem?... Bine... Noi îi ardem, ei ne pișcă... Li omorâm noi pe ei, — da și ei pe noi, mai avan...”

Omul vorbea simplu, necăutat... O amărală de neputință îmi otrăvi gândurile...

Sanitarul, ca și cum ar fi priceput și de data aceasta ceva, zise:

— „...Și mai la urma urmelor, tot o moarte avem... Ia să vezi!”

Părea groparul care descoperise hârca lui Yorik, filosofând sprijinit în hârleț: „cel mai de seamă ziditor e groparul, — el face lăcașuri de veci...”

Privii din nou spre sanitar, dar nu prinsei nici cea mai slabă urmă a vreunei umbre de prefăcătorie: vorbea în el o mulțime, nu un om...

Pornii apoi incet, agale, pe sub vasta cupolă de lumină a Soarelui, având în suflet o pornire frățească să mă duc să văd pe Sandu al meu și, poate, dându-i din suflet o privire de dragoste, să gonesc moartea, care încă se încapățina să stăruie în jurul lui...

Al. Lascarov-Moldovanu.

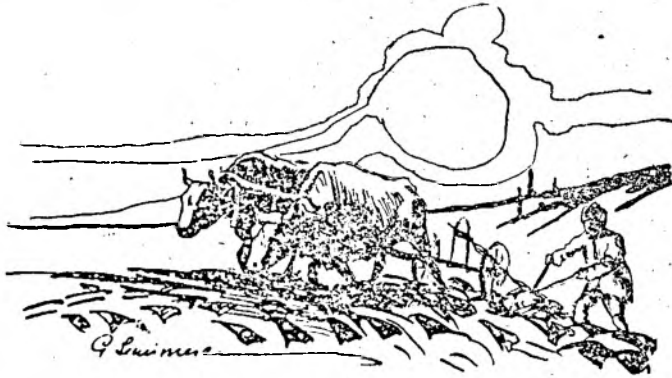




*In bălel la Râureni
„Dallna”*



G. Simionescu



INSEMNĂRI

Literatura dramatică ceho-slovacă de după războiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj — NOTIȚE —

Vă veți întreba: de ce mi-am ales ca subiect al primului meu articol pentru „Datina” tocmai literatura dramatică. Vă răspund sincer: pe deoparte dintre toate genurile literare dela noi cunosc mai adânc literatura dramatică, a cărei dezvoltare o urmăresc cu cea mai mare atențiune, iar pe de alta cred că genul acesta este mijlocul cel mai sigur și efectiv de apropiere a popoarelor, cari nu se cunosc or încep a se cunoaște, trecând peste faptul că literatura dramatică, despre care voiu vorbi, este accesibilă și publicului românesc prin numeroase traduceri în limba germană, franceză și chiar engleză. În această ordine de idei, trebuie să mărturisim aci că noi — Românii și Ceho-Slovacii — cu toate că avem tratate diplomatice foarte solide, cu toate că trăim în relațiuni politice foarte bune, nu ne cunoaștem totuș aproape de loc în ceea ce privește cultura noastră. E o stare de fapt ce trebuie îndreptată cât mai grabnic.

Dintre toate genurile literare, literatura dramatică pătrunzând în cele mai îndepărtate masse populare, ar putea să aibă răsunetul cel mai puternic.

În această privință, s'a și făcut din partea Românilor în început la „Teatrul popular” din București, unde s'a reprezentat în această stagiune comedia talentatului autor ceh *František Langer*: „Cămilă prin urechile acului”. Această piesă însă, prin faptul că prea e pe placul publicului mare din cauza situațiilor pe deoparte violente iar pe de alta sentimentale, depărte de a fi o producție reprezentativă pentru teatrul românesc, face parte mai de grabă din genul internațional al comediilor de bulevard. Mai mult decât aceasta, o altă piesă a aceluiaș autor ar fi meritat să vadă lumina rampei românești. Drama intitulată: „Mahalaua” înfățișează viața păturii de jos, a apașilor unui oraș mare, arătându-ne că și oamenii aceștia au o morală și un simț de dreptate foarte dezvoltat. Eroul dramei, tânărul apaș Franți, abia ieșit din temniță unde intrase pe nedrept, ucide fără să vrea pe rivalul său pentru prostituata Anna. Nelăsând nici un regret în urmă, poliția nu vrea să se intereseze de asasinat. Franți însă nu e mulțumit și

nu poate trăi liniștit. El vrea să se vorbească de fapta lui, vrea să fie descoperit ca autor al crimei. Nu-l crede însă nimeni. Ispitit de Anna, care i se jertfise din dragoste văzând sbuciumul său sufletesc, Franți o sugrumă și aduce poliția fericit că de data asta va fi crezut și pedepsit. E o dramă sguduitoare și cu multe probleme interesante.

O altă piesă, una din cele mai bune de după războiu, are titlul „Spre alt țărâm“. Autorul ei *Jaroslav Hilbert* (în 1871), care a cucerit publicul dela prima sa lucrare „Vina“ (1896), este considerat drept cel mai de seamă talent dramatic din Ceho-Slovacia. În „Vina“, Hilbert a fost influențat de Ibsen. Drama descrie sbuciumul sufletesc al unei femei, a cărei conștiință e muștrată de un păcat. În celelalte drame, Hilbert a încercat să rezolve probleme spirituale, de la cari a trecut la încercări istorice apoi la drama din viața burgheziei. În lucrarea „Spre alt țărâm“, autorul acesta a reușit minunat să redea sufletul chinuit al omului contemporan. Personajul principal e doctorul Hron, conducătorul mișcării socialiste și propagatorul victoriei prin violență. Aplicare în practică, teoriile lui se dovedesc a fi false. Fiul doctorului cade victima lor. Bine construită, drama produce un adânc răsunet mai ales prin finalul ei: în clipa când se aud bătând șase ore, momentul executării tânărului Hron, care a împușcat pe conducătorul burgheziei, tatăl său, luptătorul pentru progres în afară de biserică și religie, cade în genunchiu și se roagă lui Dumnezeu pentru sufletul copilului său. E interesant de menționat că motivul acestei drame este real. E vorba într'adevăr de atentatul de acum trei ani asupra primului ministru de finanțe ceho-slovac Alois Rașin, unul din conducătorii partidului burghez național-democrat. Cu toate că piesa lui Hilbert e minunat realizată, cred că-și va găsi cu greu locul în repertoriul teatrelor din străinătate, fiindcă e prea a noastră, zăgrăvind probleme specifice actualității noastre.

O soartă mai strălucită a fost hărăzită dramelor talentatului *Karel Ceapek* (Căpek), care prin utopia dramatică *R. U. R.* (Rosmus Universal Robots) a cucerit nu numai publicul Europei, ci și scenele de peste ocean, având și un succes mare în Japonia. În „R. U. R.“, Ceapek își pune problema vieții, ce nu poate fi americanizată, mecanizată. E vorba de o invenție genială, care construiește un om artificial cu însușiri superioare oamenilor naturali. Se arată apoi dreptul naturii creatoare de viață, pe care omul ar fi distrus-o prin invențiile lui. Foarte interesantă e și drama lui Ceapek intitulată „Obiect macropulos“, unde autorul pune problema prelungirii vieții omenești întrebându-se dacă va fi folositoare omenirii nemurirea. Autorul dă o soluțiune negativă, arătând prin eroina piesei sale Emilia Marty, care trăiește grație unei invenții alchimice trei secole, cât de chinuite ar fi pentru un om o viață lungă pe care ar suferi-o trupul, dar nu inima.

A treia dramă, care a avut de-asemeni un succes strălucit, a scris-o Karel Ceapek împreună cu fratele său pictorul Iosif și poartă titlul: „Din viața insectelor“. Ni se descrie aci viața societății de astăzi în personificarea insectelor. Caracterele lor simbolizează egoismul și decăderea oamenilor de azi.

Dramele lui Ceapek au obținut succesul cel mai mare, pe care l-a avut vreodată un autor ceho-slovac dincolo de granițele țării sale și împreună cu dramele lui Langer și Hilbert amintite mai sus, sunt cele mai reușite opere ale literaturii dramatice ceho-slovace de după războiu. Cu numele acestor dramaturgi n'am epuizat desigur literatura dramatică de azi. Ar fi de citat încă multe nume din diferite tabere literare, ecoul curenților literare moderne de peste graniță, care

și-au găsit un răsunet și în literatura ceală ca și în cea română. M'am limitat însă intenționat numai la citarea celor mai talentați scriitori, cari au dat mai mult zilei de azi și promit mai mult zilei de mâine.

O mențiune specială ar merita încă literatura dramatică în Slovacia. În comparație cu literatura din celelalte părți ale republicii ceho-slovace, acest gen ca și celelalte genuri literare a rămas înapoiat aci. Cu toate că tinerii de astăzi au cele mai frumoase posibilități de afirmare a talentului lor — statul le acordă cele mai frumoase subvențiuni — nu s'a ivit până astăzi nici un talent mare dramatic astfel că lucrările importante rămân tot piesele scrise în majoritate înainte de războiu.

Trebuie citate dintre acestea dramele realiste ale scriitorului *Jozef—Gregor—Tajovsky*, cari înfățișează viața dela țară și un tablou din istoria slovacă a d-sale, apoi poemul dramatic-biblic „Herodes și Herodias”, pe care l-a scris cel mai mare poet slovac cunoscut sub pseudonimul *Hviezdoslav*.

Printre ceilalți autori slovaci s'a remarcat prin alegerea mediului dramelor sale *K. Urbanovici*, care a încercat să prezinte viața contemporană a burgheziei slovace.

Înflorirea literaturii dramatice în Ceho-Slovacia este strâns legată de înflorirea teatrului ceho-slovac. Trebuie astfel amintită dezvoltarea teatrelor din Praga — mai ales celui Național și Municipal, — a teatrelor din provincie din Brno (Brünn capitală a Moraviei) și Bratislava (Pressburg, capitală a Slovaciei).

Toate aceste instituțiuni culturale au ajuns în epoca de după războiu la un nivel superior, dând literaturii noastre dramatice un sprijin mare, datorită conducătorilor — oameni de o înaltă cultură — și artiștilor de distins talent.

D-r Jindra Hušcova-Flajšhansova.
dela Universitatea din Bratislava
Ceho-Slovacia.

CĂRȚI

Tudor Vianu: Dualismul artei *)

În literatura noastră filosofică, lucrările de estetică sunt o rară avis. Domeniul acesta atât de interesant n'a fost explorat decât de prea puține minți românești. D-l Tudor Vianu ne oferă în „Dualismul artei” o prețioasă contribuție de estetică pură, care se situează printre lucrările de înaltă specialitate filosofică.

Problema, pe care autorul și-o propune spre tratare, e aceea a „diferențelor tipice cari subîmpart domeniul artei”. Cercetându-i deslegarea la esteticianii germani cei mai noi, d-l T. Vianu, constată că soluțiunea dualistă domină.

Construcțiunile estetice cele mai multe sunt adică ridicate pe două temelii. De aci și titlul cărții.

Referând asupra autorilor, d-l Vianu adoptă punctul de vedere al unei critici imanente căutând adică să verifice mai mult unitatea și consecvența de gândire a filosofului cercetat decât adevărul afirmat.

Pentru explicare, fiecare filosof e situat în lumina filosofiei generale a timpului. Nici metodologia cercetărilor nu e neglijată.

Astfel fiind, rezultatele tratării sunt îndeosebi de îmbucurătoare și servesc și ca o introducere — după cum spune autorul — în estetica germană contemporană.

*) București: Imprimeria Fundației Culturale „Principele Carol”.

Încercăm acum o prezentare în schiță a cărții d-lui *Vianu*.

Metodele de construire a tipurilor artistice sunt diferite înscriindu-se între metoda matofizică și cea criticistă.

Simțul istoric, instrument de cercetare a ceea ce e unic și incomparabil într'o cultură, luptându-se încă cu finalismul, preconizator a unei dezvoltări unitare și finale a omenirii, e reprezentat de *Schiller* și *Hegel*. Primul construiește în mod didactic două tipuri artistice: *naivul* și *sentimentalul* după criteriul pozițiunii omului față de realitate. Antichitatea, reprezentând armonia omului cu cosmosul, e identificată cu naivul, modernitatea cu sentimentalul simbol al disarmoniei între om și realitate.

Cel de-al doilea filosof citat, *Hegel*, folosind gradul de perfecțiune al fuziunii ideii cu materia sensibilă, construiește tipul *artei simbolice*, în care spiritul absolut nu ia deplină cunoștință de sine și se intrupează imperfect în materia sensibilă, tipul *artei clasice*, în care spiritul crezându-se finit fuzionează perfect cu materia și tipul *artei romantice*, în care spiritul se concepe infinit și nu poate fi cuprins în materie sensibilă. După cum se vede schema e de data aceasta tripartită.

Dar simțul istoric isbândește pe deplin cu *Fr. Nietzsche*, care proclamă principiul individualității culturilor și construiește conceptele cunoscute de *apollonic* și *dionisic*, considerând apoi arta ca o eliberare a apollonicului din dionisiac. Dualismul estetic e aci redus la monism.

Urmând o metodă inductivă prin plecarea dela istoria artei și verificând apoi deductiv, *Worringer*, părăsește simțul istoric spre a se integra într'un finalism conceput de data aceasta ca o tendință de continuă adaptare morală a omului în mijlocul universului. *Worringer* construiește astfel *arta abstractă, gotică și clasică*.

Prin *O. Spengler* însă, simțul istoric se realizează pe deplin prin conceperea culturii ca o individualitate complect specifică față de alta. Procedând pur inductiv, autorul cărții de mare valvă; „Amurgul occidentului“ produce tipurile artistice de *antic*, *faustic* echivalând cu sentimentalul și *arta magică și egipleană*.

Dar metoda simțului istoric, urmărind *particularitățile* culturilor pune piedici construcției *tipurilor*, cari sunt locmai o sumă de tendințe comune.

Ca un corectiv se impun atunci alte două metode: *psihologia-structurală*, care consideră individualitatea ca producătoare de valori culturale, ce se leagă între ele în cuprinsul structurii psihice și *psihologia-diferențială*, care urmărește numai însușirile sufletești fără raportarea lor la valorile ce produc. În cuprinsul primei metode activează pe urmele lui *W. Dilthey*, *H. Nohl* și *O. Rutz*, iar în alăturul celeilalte metode *R. Müller Freienfels* sub impulsul lui *W. Stern* și *Nietzsche*. *R. Müller Freienfels* analizează psihologic cele două tipuri nitzscheniane: apollonic și dionisiac.

În sfârșit urmează *metoda pozitivistă* a lui *Wolfflin*, care reduce arta la vizualitate urmărind în istoria artei deci a vizualității omenești două tacturi, cari sunt însă subordonate. Prin *B. Schweitzer* și *E. Panofsky*, cercetarea e îndrumată către căutarea specificului tipului în intuiție.

În „concluzie“ după ce se rezumă întreaga cercetare, d-l T. Vianu dă o definiție tipului, pe care-l socotește ca, „o totalitate de tendințe unificate prin aspirația lor către o valoare comună“. Dar aceasta din urmă fiind produsul relației culturii cu realitatea, nu poate fi decât de două feluri: sau conceperea realității *în acord* cu individualitatea și cultura sau *în dezacord*,

Urmează atunci că arta reprezintă în primul caz realitatea, în al doilea un ideal al ei. Reiese astfel din nou în relief evidența unui dualism artistic.

Firește schița prezentată de noi nu poate satisface pe cititor. Ea tinde să fie numai un îndemn pentruca el să consulte singur cartea.

„Dualismul artei“ e însă o lucrare ce se adresează celor ce se ocupă mai mult de filosofie și în special de estetică.

O semnalăm acestora ca o serioasă contribuție de prezentare a esteticii germane celei mai noi.

Al. Dima.

Chenar pentru „Grădina de sifel“ a lui N. Milcu^{*)}.

Din pleiada poezilor ce și-au descoperit talentul în paginile revistelor din ultimii trei ani, am reținut de mult numele lui N. Milcu. Izolându-se de rându-rile lărmuitoare ale unor poeți craioveni, ce tindeau în van să atragă atenția publicului prin gesturi cu totul neliterare, poetul N. Milcu s'a impus sfielnic, dar sigur. Am avut astfel prilejul să încrustăm și altă dată rânduri bune despre poeziile lui. Apariția volumului ne 'ndeamnă acum să creionăm câteva aspecte din poezia autorului „Grădinii de sifel“.

Substratul sufletesc al autorului poate fi ușor conturat. E o sentimentalitate vagă, discretă și reținută, o poezie minoră, câte odată muzicală, o tăcere ce stăruie dureros ascunzând frământări mari. Nu ne putem îndoi o clipă că fondul sensibilității feminine aparține și lui N. Mi'cu.

Poezia „Decor“, o floare a ciclului „Grădinii de sifel“, e mărturia sentimentului ce cutează abia, să se manifeste într'un cadru de natură minunat adecvat. E o însăilare de imagini, în cari senzațiile de lumină se topesc în cele auditive, într'o atmosferă de vis.

„Și soarele s'aude cum plouă în fântâni
 „Și apele acuma sunt mai verzui... S'ascult
 „Frângându-se o rază... O frunză 'n vânt... Apoi
 „Imi mistui sub pleoape o lacrimă mai mult“.

Pentru atmosfera ei unitară, ușor elegiacă, ar trebui citată în întregime „Plâns“, care a și fost remarcată de toți recenzenții.

Din ciclul „Deshumărilor“ am surprins o notă de duioșie și grație în „Autumnală.“

„Un clopot cântă 'n depărtări
 „Cad fulgii — albe sărutări —
 „Din nurașii de sifel...
 „Visează-o fată pe-un gherghef
 „Și într'o carte plânge-o floare
 „Mai vine, nu mai vine oare?“ ...

Și totuși, poema se 'nceie cu o tonalitate tristă:

„La câciuma din strada mea
 „Așteaptă-un dric... Dricarul beă.

*) Editura literară „Casa Școalelor“, 1926,

E aceasta o trăsătură comună multor poezii ale lui N. Milcu. Se vedește deci o frecventă tendință către *funerar*, care nu degenerază însă în *sinistru voit*, ci se menține în albia adevăratei poezii.

Caracteristice în această privință sunt poemele din seria „Cântece din mormânt“.

I

*Cresc florile 'n livadă, să te vadă,
Și se 'nchid, — că nu te mai zăresc.
Pieziș pe-o frunză 'n plopi cum cade-o rază,
Frunzișul cântă... florile ațipesc.*

II

*Și nu te mai aștept. Mă rup vegherii.
Iar chiparoșii floarea-și răspândesc
De parc'a nins nadins ca să gândesc:
— Cum de-a putut să ningă 'n toiul verii?...*

III

*Colea, în micul țintirim, mormântul
— Când voiu vent cu pași șovăitori —
Va fi așa 'nflorit, de parcă 'n iarbă
Am adormit cu sânul plin de flori...*

Am putea încă să cităm și al treilea cântec de țintir'm bine încheiat într'o sugestivă imagine finală:

*Iar luna bate 'n coastă. Crucea mea
Cum își răsfrânge umbra pe pământ,
Eu însumi parcă, printre flori, te cer
Cu brațele deschise, din mormânt...*

Întâlnim de asemeni în poezia lui N. Milcu o firească înclinare spre cultivarea simbolului. Menționăm în această notă, în care transpăre influența Elenei Farago, poemele: „Poveste pentru mine“ și „Deslegare“, aceasta din urmă suferind de confuzie.

Cuprinsă într'o privire generală, poezia lui N. Milcu, vedește un substrat sufletesc inclinat spre *feminătate* și o imagine rafinat cizelată, care-l apropiie de poezia nouă.

Al. Dima.

REVISTE ROMÂNEȘTI

„Viața literară“

An. I, București,

A apărut exact pentru aceiași funcțiune care dăduse naștere „Mișcării literare“. Pe supt porticele sale ospitaliere pot circula și discuta ori ce fel de amatori în ale artei. Toți sunt primiți la fel. Un spirit extrem de conciliant împacă antinomiile cele mai fătife. Și totuși, ca și „Mișcarea literară“, „Viața literară“

și-a imprimat la apariție un *credo*. Coincidența este perfectă și de data aceasta. La „*Mișcarea*“ d-l L. Rebreanu era cel care a mărturisit o serie de convingeri, aici este d-l G. Murnu. Dar întocmai cum rândurile cari au prefăciat activitatea celei dintâi au fost în desacord cu învălmășala de curente cari se intersecționau pe paginile foii, tot așa la „*Viata lit.*“ articolele directorului de la primul număr și până la ultimul, sunt în conflict de ton și năzuinți cu restul gazetei. D-sa are o credință, în casa d-sale însă poate intra și se poate răsfăța orice credincios, chiar opus — mai ales în camera de mosafiri a rubricii „*De vorbă cu...*“ Intre politetea cronicarilor cari apreciază toate publicațiile și toți scriitorii cu de o potrivă amabilitate și între vigoarea masivă a articolelor d-lui Murnu este un contrast.

Atitudinea d-lui Murnu, din nr. 2 — și continuată în cele următoare — este susținută de un ideal artistic: *tradiționalismul*.

„Toată sfortarea și năzuința spiritului nostru în viața culturală având ca țintă supremă *crearea valorilor proprii de ideologie și estetică*, atitudinea noastră nu poate șovăi: preferim în chip hotărât opera de artă care se confundă cât mai puțin cu una străină fiind expresia cea mai adevărată a sensibilității rasei noastre, cernută prin sbuciumul trecutului istoric milenar.“

Și spre a nu fi confundat cu înlemnirea hieratică într'o formulă stereotipă și stearpă, adaugă mai departe:

„Proclamăm libertate deplină în materie de artă, fiind totuși departe de a confunda libertatea cu anarhia individualismului haotic, și dizolvant. Deci ne ridicăm cu toată energia noastră defensivă împotriva *mimetismului* și a *xenomaniiei* care încearcă să innăbușe tot ce ne este specific și subț aparența unui europeanism de paradă, importă ultimul jurnal de modă literară, transformându-ne într'o suburbie apuseană sau clientelă colonială“.

Dar, în coloanele învecinate colaboratorii d-sale dau pildă tocmai de xenomanie. Oare americanele intervieweri cari băntuiesc ziarele apusene (și în speță „*Les nouvelles littéraires*“, capelmaistorul după care execută „*Viata lit.*“) nu este importul unei mode insipide? Ce seriozitate poate inspira o publicație literară care e preocupată să tragă de limbă scriitorii pentru a da spectacol publicului de a doua mână, cu nimicuri situate în orice caz în afară de artă? Cel mult se cultivă curiozitatea de mahala a unor anumiți cititori cari caută senzația și nu miezul creației. Pentru amatorii de idei — nu informații de cafenea literară — rămân articolele directorului.

Apariția lunară a revistei noastre ne obligă să poposim numai în preajma esențialului. De aceea vom menționa din numerile de până acum, articolul „*Graiul nostru*“. Tema se găsește ca punct de program în „*O lămurire*“: lupta împotriva iubirii de ce-i străin; de data aceasta critica este îndreptată în contra „*maniei neologizante a târgoveților*“. Se constată un adevăr de aceeași valoare când a fost acum câteva decenii enunțat de Lambrior ca și astăzi.

„Solecismele și barbarismele abundă și în genere mai toată construcția și frazeologia par a fi o calchiere sau transpunere literală, un fel de pastişare sau plagiat după originale străine. Nu numai oamenii de afaceri și de profesie liberă, ci și intelectuali și cărturari se iau parcă la întrecere în scris și în graiul viu despoind tezaurul lexic al lui Larousse. Francomania (a nu se confunda cu francofilia) a mers așa de departe în cât au fericit vocabularul nostru până și cu unele particule inalienabil franceze („*or, déjà*“).

Departa de a fi un purist exagerat. Realitatea împrumuturilor și creării unei

limbi artificiale este poate chiar mai tragică de cât o zugrăvește d-l Murnu. Inavutirea o vede d-sa în mijloace indigene:

„Contopirea dialectelor și această contribuție a gustului și a creației personale conformă cu spiritul limbei noastre sunt cele două izvoare de căpetenie prin care geniul nostru național, epurându-se de toate elementele disparate vechi și noi și cristalizându-se în toată frumusețea ei fonetică și plastică latină, va dobândi neațărnarea cuvenită, amploarea și complexitatea marilor organe de expresie ale culturii europene“.

Discuția d-lui Murnu, tocmai în perioada aceasta de plămădire a limbei române este la timp venită. Ar fi de dorit să se stărnească mai departe în cercurile lincviștilor și literaților spre a duce la anumite precizări cari să hotărnicască limitele de împrumut și să determine drumuri spre comorile folklorului și dialectelor vrednice de exploatat, spre a se obține îmbogățirea prin spiritul propriu al graiului.

I. Cetină

Flamura

An IV. 1, Craiova

O revistă trăește prin partea de cronică. Literatura supt ori ce formă, o găsești în volum. Direct avizat la imprimarea ei nu este decât expozantul creator, care, firește, trebuie să dibuiască în bursa artistică cotarea propriei sale valori. Dar cronica, dacă nu cunoaște inovația de comunicare ajunge șablon, ce nu mai interesează nici cât o schiță proastă. Astfel nu i se dă cititorului ceea ce caută înadins.

Pe cât am putut, ne-am abținut de la specialele recenzii ale întregului conținut și subliniind ce se ridică peste comun în tipăritura zilei, l-am așezat adesea în lumina comentariilor. Din maldărul de siovă scrisă, frunzărit conștiincios ne vom opri și de acum înainte la ce ni se pare absolut nou, realizat superior — în ideologie, lirism, epică, etc., bine înțeles pe cât ne îngăduesc puterile înțelegerii și ne ajută simțul estetic.

* * *

Stirpa poezilor lirici contemporani este foarte prolifică; dar, este rară operă de valoare. De atâtea ori am parcurs toate paginile unei reviste și am rămas doar cu regretul absenței unui fior de emoție; în schimb ni s'a procurat pusderie de versuri comune și retorism din belșug. Banalitate rimată s'au ritmată, de inulte ori nici una nici alta, dar prezentă mai totdeauna cea dintâi. Nici gând să acuzăm redactorii. Știm prea bine că au fost obligați la aceasta din lipsă. Au încuviințat publicarea, deși nici pe departe n'au gustat „poezia“. Revista trebuia completată. Sub scutul necesității, s'a strecurat ineptia, slujindu-se așadar chiar de calificarea involuntară a firmei care-i da ospitalitate.

„Flamura“ din Craiova însă, prin achiziția colaborării d-lui M. Romanescu nu se poate plânge de noroc. Noile răsaduri pe cari d-sa le face în „Grădina lui Teocrit“ sunt de o vigoare excepțională. Nota *păgânismului* cu care au izbucnit primele poezii ale volumului cu titlul de mai sus, se menține și de data aceasta. „Vrăjitoarea“, „Doris“, „Adorație“, „Olarul“, „Sclava olarului spune“ ne autoriză să afirmăm că talentul poetului e unic în literatura românească trecută și contemporană. „Olarul“ parcă e o bucată modelată de un meșter egeian. Ca seva întemnițată care primăvara pocnește mugurii și se revarsă în frunzulițe perfect conturate și abundente de viață nouă, sufletul tânărului maestru craiovean svăcnește

în micile sale statuete, cari cântă în linii de energic primitivism triumful existenței pământești. Imaginea olarului parcă este a poetului însuși, un faur așa de plastic ca și modelatorul său în lut.

*„Ca un zaraf ce-și pipăie avutul
din zori până 'n umurg și până 'n zori,
cu mâini de jar și ochi scânteetori,
plecat pe roata lui, mângăie lutul.*

*Sub degete ghicind necunoscutul,
dospește viitorul tainicei comori;
și lumea vie, prinsă de fiori,
e trup ce l-ar străbate lung sărutul.*

*O ultimă atingere: argila,
Se gâtuie ca fusul; și fragila
amforă, ce a țâșnit — ești tu, Megilla - ..“*

De aceleași mijloace de expresie ca olarul său, se servește de culorile cele mai aprinse din curcubeu, ca să zugrăvească simțiri și chipuri

*„din purpur scoate buzele mușcate,
din antimoniu cearcănele face.“*

Când Berlinul și Viena își aruncă formulele de cețos expresionism și epavele lor rânjesc și pe țărmurile noastre, clocotul de sănătate și puritate clasică din poezia d-lui M. R. este lovitura cea mai precis aplicată insanităților cari se abat și pe la noi. Mai mult decât critica, arta a fost totdeauna eficace. Dacă critica n'a zăgăzuit pulhoarele latinismelor ce curgeau din matca școalei ardeleni poezia lui Alecsandri, sinceră, cu limba sa firească a fost piatra de care s'a frânt dârzia torentului. Pentru îngăimelele expresioniste și pentru teoreticienii ultimului „integral“ stăvilirea pragmatică venită prin gestul artistului va însemna începutul prohodirei.

Prin asemenea creațiuni artistul se dovedește luptător și învingător. De aceia poeziile d-lui M. R. întrec acțiunea criticei sistematice și sunt capabile să înlăture curentele de artă — în corolar și de idei — cari produc confuzie sau mortifică vicia spirituală a unui neam tânăr.

„Banatul“

An. I. No. 4. Timișoara.

Nu poate decât să ne bucure apariția la Timișoara, în pustă de străinism a nunci reviste românești, cum este „Banatul“. Realizată în condiții tehnice distinse și înscriindu-se printre publicațiile regionaliste ar fi un sol al culturii naționale, dacă ar înțelege pe deplin rostul scriitoricesc. Dar No. 4 vine să ne alunge unele păreri pe cari ar trebui să le rostim fără rezervă. Parcă redactarea anumitor pagini a fost lăsată pe seama unor minoritari ce deabia au învățat românește și vor să ne dea o mostră de modul cum au ajuns să stăpânească limba. Astfel în rubrica „Efemeride“ citim:

„D-l Grigore Ion *nu* (sic) mai figurând ca redactorul nostru principal, de oare-ce contractul care îl lega de *redacție* (sic) Revistei *noastră* (sic) și-a luat

sfârșit la 1 Martie, cu *prilegiul* (sic) acestei *informație* (sic) îi aducem mulțumirile (sic) noastre pentru munca depusă și colaborarea". (Sic).

Un periodic cu așa limbă e o rușine și o primejdie, mai ales în ținuturile unde românismul este mai debil.

Const. D. Ionescu

REVISTE STRĂINE

L' Europa orientale

Feb. 1926 Româna

L'Europa orientale din Februar curent, pe lângă alte articole asupra Răsăritului European, între cari unul cu privire la proprietatea rurală și reforma agrară în România, semnat de L. Nicolescu-Sima, avocat din București, ne aduce și o interesantă contribuție la cunoașterea culturii italiene din Polonia, în cursul evului de mijloc. Este o recenzie a cărții prof. J. Ptánsnik, care urmărește să dovedească prezența în Polonia și a unui factor de cultură occidentală, italian, altul prin urmare decât cel german. Studiul prezintă importanță pentru noi, întrucât ne luminează sfera de civilizație și intelectualitate în spre care au fost atrași boerii noștri în sec. XVII și a produs eflorescența cărturărească a analiștilor moldoveni. Pentru fixarea mediului de luminare din care au ieșit primii noștri învățați și scriitori lucrarea are un deosebit preț.

Prin misionarismul bisericii apostolice în această țară slavă—acțiune care începe la anul 1000—Roma n'a trimis numai știință teologică. Reprezentanții curiei papale au sădit în spiritul polonez floarea italică în care era cuprinsă întreaga cultură romană: literatură, dialectică, drept roman și canonic. Dincolo de granițele la cari străjuise înțeleptul Marcu Aureliu, mergea sub altă formă și peste secole, gloria culturii romane. Pe acelaș drum au ajuns în masa slavă polonă și artiștii. Arhitectura, pictura și sculptura castelelor, palatelor și sarcofașilor aparțin stilului italian. Meșterii italieni incisorii, ai giuvaerelor și ai tuturor podobabelor întrețin și creiază modele, fastul castelanilor. Din Toscana vestită în fabricarea stofelor e adus secretul țesătoriei și se întemeiază o industrie textilă. Tot astfel s'au stabilit industriași mai mici, meseriași, negustori, chemați de avantajile oferite de seniorii polonezi. În universități profesau erudiți italieni, la curtea regelui și nobililor, trăiau poeți italieni. Renumele academiilor italiene de pe la 1200 chema studenții polonezi. Insuși Copernic a frecventat aceste celebre universități pentru a-și completa cunoștințele. Prin două mijloace: soli italieni în Polonia și învățacei polonezi în Italia, s'a revărsat unanismul Renașterii și depozitul clasicismului latin.

În chipul acesta, în atingere indirectă, s'au inițiat pionii Renașterii noastre în spirit latin; mișcarea a fost executată timid la acest prim contact din sec. XVII și a fost reluată îndrăzneț, puternic în sec. XVIII prin relațiile directe cu Cetatea veșnică, prin mijlocirea școlii ardelenice.

Rândurile noastre constituie recensia unei recensii și vin doar să îndrepte atenția asupra unui studiu de deosebită valoare pentru istoria culturală românească.

Const. D. Ionescu



Primate la redacție :

CĂRȚI

Ioan Petrovici : Raile prin țară — „Ancora” — București.
Volbură Potană Năsturaș : Galbenii — Poezii — Oradea.
Lucian Blaga : Fapta, Invierea — „Cartea uremii” — București.
Al. Negură : Sărmanul Pescar — Versuri — „Corvin” Arad.
Agatha Grigorescu : Muguri cenușii — Versuri „Răsăritul” București.
C. Mihăilescu : Nopți de veghe — Povești — „Clipa” București.
Col. C. Manolache : Nebunul, piesă 3 acte, — „Viața Rom.” — Iași.



REVISTE. ZIARE.

Transilvania : Sibiu.
Junimea literară : Cernăuși.
Arhivele Oltenei : Craiova.
Țara Noastră : Cluj.
Societatea de mâine : Cluj.
Grafica Română : Craiova.
Adevărul Literar : București.
Cultura poporului : Cluj.
Revista gen. a învățământ. : București.
Ritmul vremii : București.
Ideia Europeană : București.
L'Europa orientale : Roma-Italia.
Ramuri : Craiova.
Libertatea : Orăștie.
Tribuna Nouă : Arad.
Gazeta oficială inspectorat : Timișoara.
Gândul Nostru : Iași.
Ideia : București.
Natura : București.
Orpheus : București.
Revista Moldovei : Botoșani.
Viața Școlară : Salu-Mare.
Clipa : București.
Zări Senine : Bistrița Transilvania.
Convorbiri literare : București.
Gândirea : București.
Năzuința românească : Craiova.
Iată frumos : Suceava.
Răzeșul : Bârlad.
Școala Someșană : Dej.
Cosinzeana : Cluj.
Salonul literar : Arad.
Drum Nou : T.-Măgurele.
Țara Voevozilor : Făgăraș.
Școala Mehedințului : T.-Severin.
Viața literară : București.
Bana'ul : Timișoara.
Căminul : Focșani.
Vlăstarul : Târgoviște.
„Tinerimea Română” : București.
Școală Bănățeană : Caransebeș.
Rev. Funcțion. Publici : București.
Sburătorul : București.
Universul literar : București.



Redacția și Administrația : Turnu-Severin
Strada Decebal



BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Drag norodul meu
Ține datina străbună ca credința'n Dumnezeu
E nemernic cine-o uită!”

Vlaicu Vodă

TURNU-SEVERIN

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE SUC. „RAMURI” S. A. T-SEVERIN.